

Pro gradu –tutkielma

**Osakaskuntien yhdistämisten vaikutuksista
kalataloudelliseen kestävyteen**

Henrik Korkeamäki

Jyväskylän yliopisto

Bio- ja ympäristötieteiden laitos

Kalabiologia ja kalatalous

Biologian syventävät opinnot

9.2.2006

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta

Bio- ja ympäristötieteiden laitos
Kalabiologia ja kalatalous/Biologian syventävät opinnot

KORKEAMÄKI HENRIK, M.: Osakaskuntien yhdistämisten vaikutuksista
kalataloudelliseen kestävyYTEEN
Pro gradu: 37 s. + 1 liite
Työn ohjaajat: FM Kari Muje, DI Pekka Vilka
Tarkastajat: FM Kari Muje, FT Matti Sipponen
Helmikuu 2006

Hakusanat: osakaskunta, osakaskuntien yhdistäminen, kalatalouden kestävyys

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa on selvitetty osakaskuntien yhdistämisten vaikutuksia kalatalouden kestävyYden eri osa-alueisiin. Tutkimuskohteina olivat Muuramen osakaskunta (Muuramen kunta) Keski-Suomessa ja Virransalmen osakaskunta (Mäntyharjun kunta) Etelä-Savossa. Tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu. Osakaskunnista haastateltiin yhdistämisten aikaiset puheenjohtajat ja yhdistämisten jälkeisten osakaskuntien puheenjohtajat. Haastatteluissa selvitettiin osakkaiden yhdistämisille asettamat tavoitteet, joita olivat häiritsevien osakaskuntarajojen poisto, ylimääräisen työn vähentäminen ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. Nämä tavoitteet toteutuivat yhdistämisissä. Haastatteluissa selvitettiin myös muut yhdistämisistä seuranneet vaikutukset. Näitä olivat osakaskunnan parantunut taloustilanne, paremmat kalastonhoitomahdollisuudet ja suurempi aktiiviosakkaiden määrä. Yhdistämisistä johtuneita haittoja olivat ei-paikallisten osakkaiden edustuksen väheneminen osakaskunnan hoitokunnassa ja osakaskunnan edustaman vesialueen aseman suhteellinen heikkeneminen kalastusalueessa. Kokonaisuudessaan yhdistämisten vaikutukset kalatalouden kestävyYden eri osa-alueisiin olivat positiivisia.

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ, Faculty of Science

Department of Biological and Environmental Science
Fish Biology and Fisheries

KORKEAMÄKI HENRIK, M.: The effect of uniting shareholders associations on sustainable fisheries
Master of Science Thesis: 37 p. + 1 appendix
Supervisors: MSc Kari Muje, MSc Pekka Vilska
Inspectors: MSc Kari Muje, PhD Matti Sipponen
February 2006

Key Words: shareholders association, uniting shareholders associations, sustainable fisheries

ABSTRACT

The aim of this study was to find out the effects of uniting shareholders associations to the different factors of sustainability in fisheries. There were two cases in this study. These cases were shareholders associations of Muurame (in Muurame, Central Finland) and Virransalmi (in Mäntyharju, Southern Savo). Theme interview was used as a method of collecting information. The chairmen, who were deciding about the uniting shareholders associations, were interviewed. Also the chairmen, who were managing the shareholders associations after the uniting, were interviewed. The interviews focused on the goals of the shareholders for the uniting processes. The main goals were to remove the inconvenient borders between the shareholders associations, reduce the amount of work and to secure the continuity of operation. These goals were achieved. The interviews were also used to discover the other effects of uniting shareholders associations. The effects of uniting were better economics, enhanced opportunities for fishery management and a greater number of active shareholders. The downsides were the diminishing number of non-local shareholders in the board of shareholders association and the lessened representation of the shareholders associations in the Fisheries regions. On the whole, the effects of uniting shareholders associations were positive.

Sisältö

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUKSEN TAUSTA	6
2.1 Osakaskuntien yhdistämisten tarpeellisuudesta	6
2.2 Kestävä kalatalous	9
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	11
3.1 Tutkimuskohteet	11
3.2 Tiedonhankintamenetelmät	16
3.3 Aineiston kerääminen	16
3.4 Aineiston analyysi	18
4. TULOKSET	18
4.1 Osakkaiden asettamia yhdistymisen tavoitteita.....	18
4.1.1 Toimintaa haittaavien rajojen poisto	19
4.1.2 Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen	19
4.1.3 Ylimääräisen työmäärän poistaminen	20
4.2 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden sosiokulttuuriseen osa-alueeseen.....	20
4.3 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden ekologiseen osa-alueeseen.....	21
4.4 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden taloudelliseen osa-alueeseen.....	22
4.4.1 Kalastusmahdollisuudet ja lupamyynnin muutos	22
4.4.2 Saalisvarmuuden muuttuminen	23
4.5 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden institutionaaliseen osa-alueeseen.....	24
4.5.1 Osakaskuntien taloudelliset toimintaedellytykset	24
4.5.2 Osakaskuntien inhimilliset toimintaedellytykset.....	24
4.5.3 Osakaskuntien aseman muutos kalatalouden instituutioissa	25
4.6 Osakkaiden kokemuksia yhdistämisestä	26
4.6.1 Yhdistymisen valmistelu	26
4.6.2 Entisten osakaskuntien säilyminen uuden osakaskunnan toiminnassa.....	26
5. TULOSTEN TARKASTELU	27
5.1 Osakaskuntien yhdistämisen vaikutuksista kestävään kalatalouteen	27
5.2 Osakaskuntatoiminnan institutionaalisen kestävyuden lisääminen.....	29
5.2.1 Osakaskunta-aktiivien ikääntyminen ja nuorien aktivoiminen.....	29
5.2.2 Ei-paikallisten osakkaiden aktivoiminen	31
5.3 Yhdistymisen esteitä.....	33
5.3.1 Taloudellinen kysymys.....	33
5.3.2 Yhdistymiseen liittyvät pelot ja niiden poistaminen	33
5.4 Toimimattomat osakaskunnat.....	34
5.5 Kiinteistöjen rahallisen arvon nouseminen	34
KIITOKSET	35
LIITTEET	38

1. JOHDANTO

Laki välirajasta vedessä (31/1902) määräsi kylien väliset vesirajat selvitettäväksi (Vilksa 2002, 95). Tämän lain perusteella voitiin jakolakia ja kiinteistömuodostamislakia tulkita väljemmin, mikä johti vesialueiden pirstoutumiseen. (Hyvönen 1982, 360-366, Vihervuori 2001, 250, 286, Määttä 2002, 30). Myös vuoden 1951 kalastuslaki (503/1951) vaikutti kalastuskuntien koon pienenemiseen, sillä se mahdollisti osakalastuskuntien perustamisen (Vilksa 2002, 95). Hyvösen (1982, 361) mukaan kalastuskuntia jaettiin pienemmiksi yksiköiksi, mikäli osakaskunta ei ollut liian pieni tai pirstoutunut. Korkein oikeus esti päätöksillään lähinnä sellaisten osakaskuntien jakautumisen, joissa oli paljon osakkaita, joiden pinta-ala oli pieni ja joiden pinta-ala oli hajautunut useille palstoille (Hyvönen 1982, 362). Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi nykyinen pieniksi osakaskunniksi hajautunut hallinto ei vastaa nykyajan vesialueiden käyttötarpeisiin (Muje 1995, 170). Pienet osakaskunnat ovat epäkäytännöllisiä osakaskunnille itselleen ja muulle yhteiskunnalle. Epäkäytännöllisyys johtuu siitä että pienissä osakaskunnissa osakaskunnan vaatima hallinnointityö jakautuu pienelle määrälle osakkaita. Pienen osakaskunnan toiminta on sen kalataloudelliseen merkitykseen verrattuna melko työlästä. Hallinnoitu vesialue on varsin pieni ja hallinnointi on lähes yhtä työllistävää kuin isomman vesialueen hallinnointi. Pienikokoiset osakaskunnat vaikeuttavat myös vesistön kalataloudellista hyödyntämistä vaikeiden lupakäytäntöjen vuoksi. Esimerkiksi ammattikalastajien on vaikea saada riittäviä kalastuslupia pääkohdejärviltään (Nykänen & Muje 2005, 31). Osakaskuntia on alettu yhdistämään suuremmiksi yksiköiksi vuoden 2001 alusta. Yhdistäminen perustuu osakaskuntien keskinäiseen sopimukseen ja se tapahtuu vesialueen omistajien omasta tahdosta (Maa- ja metsätalousministeriö 1995).

Yhteisaluelain muutos (686/2000) pyrki vastaamaan yhteiskunnalliseen muutokseen kahdella tavalla. Ensinnäkin lainmuutoksen jälkeen oli mahdollista yhdistää eri osakaskunnat. Uudessa yhteisaluelaisissa selvitettiin perusteet, joilla osakaskuntien yhdistäminen voidaan tehdä (Yhteisaluelaki 686/2000, 15 §). Yhdistyminen voitiin toteuttaa mikäli ”pääöstä kannattaa vähintään kaksi kolmannesta äänestykseen osaa ottaneiden yhteisestä äänimäärästä ja vähintään yksi kolmannes äänestäneistä osakkaista” (Yhteisaluelaki 686/2000, 15 §). Toisekseen lakiuudistuksessa yhdistettiin osakaskuntien ja kalastuskuntien hallinnot (Yhteisaluelaki 686/2000, 3§). Ennen lakiuudistusta kalastusasioista puhuttaessa osakaskunnassa sovellettiin kalastuslakia ja muissa asioissa yhteisaluelakia (Maa- ja metsätalousministeriö 1998). Samat yhteisen vesialueen omistajat olivat osakkaina sekä yhteisaluelain mukaisissa osakaskunnissa että kalastuslain mukaisissa kalastuskunnissa (Maa- ja metsätalousministeriö 1998). Nykyisen lainsäädännön mukaan osakaskunta vastaa sekä yhteisaluelain että kalastuslain mukaisista tehtävistä. (Määttä 2002, 31). Kiinteistömuodostamislain muutos (688/2000, 133 § ja 134 §) puolestaan mahdollisti osakaskuntien yhdistämisen teknisen toimituksen.

Yhteisaluelain muutoksella (686/2000) pyrittiin keventämään paikallishallintoa poistamalla osakaskuntien ja kalastuskuntien päällekkäisyys saman vesialueen hallinnoijina. Tällä tavoin paikallishallinnossa tehdyn työn määrä vähenisi ja sen ansiosta myös aktiivien tarve pienenisi. Osakaskuntia yhdistämällä pyrittiin saamaan aikaan se, että paikallishallinto kevenisi ja aktiiveja löytyisi varmemmin, sillä täytettäviä vastuutehtäviä olisi vähemmän kun hallinnot yhdistettäisiin. Oletettavaa on myös, että yhdistämisen ansiosta osakaskunnan inhimilliset resurssit lisääntyvät. Aktiivit pysyvät oletettavasti toiminnassa mukana myös yhdistämisen jälkeen. Suomessa on tehty vuosina 1999–2003 jo 73 yhdistämistä (Vilksa 2004, 24). Yhdistämisä on tehty jatkuvasti eri puolilla Suomea. Esimerkiksi joulukuussa 2005 rekisteröitiin Keski-Suomessa Jämsän alueella Vanhanselän yhteisalue, jossa yhdistyi 13 yhteisaluetta. Yhdistyneen alueen pinta-alaksi muodostui

6700 hehtaaria. On oletettavaa että osakaskuntien yhdistämisiä tehdään vielä enemmän tulevaisuudessa. Yhdistämisen vaikutuksia osakaskunnan toimintaan ei kuitenkaan ole tutkittu. Tämä tutkimus on edellisten seikkojen vuoksi ajankohtainen.

2. TUTKIMUKSEN TAUSTA

Tutkimusaihe on uusi, eikä osakaskuntien yhdistämisten vaikutuksia ole tutkittu aikaisemmin. Tämä tutkimus käsittelee paikallishallinnon toimijoiden kokemuksia prosessista, joka on muuttanut paikallishallinnon alueellisia ja inhimillisiä ulottuvuuksia. Aikaisempi tutkimus auttaa hahmottamaan osakaskuntien osakkaiden käsityksiä toimivasta hallinnosta ja hyväksi koetusta kalastuksen määrästä ja laadusta. Kokemus muutoksesta ja sen tarpeellisuudesta on painottunut osakkaiden omakohtaisiin kokemuksiin ja paikallisuuden diskurssiin. Tutkimuksessa on keskitytty selvittämään vesialueen kalataloudellisen resurssin, hallinnon, sosiaalisen verkoston ja ekologisen kestävyuden koettua muutosta. Näiden teemojen tutkiminen on kalataloustieteellisen tutkimuksen keskeisimpiä alueita (Royce 1996, 20-24). Koska tiedonhankintamenetelmänä on teemahaastattelu, sijoittuu tutkimus vahvasti kalataloustieteen sosiaalitieteellisen suuntaukseen (Royce 1996, 21).

Tutkimuksessa oli kaksi pääasiallista tarkoitusta. Ensimmäisenä tarkoituksena oli selvittää osakaskuntien esittämiä tavoitteita yhdistämisiä kohtaan sekä niiden toteutumista. Toisena tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä muita kalataloudellisia vaikutuksia yhdistämisellä oli. Osakkailta ja osakaskunnilla on joitakin tavoitteita ja syitä yhdistymiselle. Nämä tavoitteet tai syyt voivat olla julkilausuttuja tai julkilausumattomia. Tutkimuksessa selvitettiin, miten osakaskuntien ja osakkaiden asettamat tavoitteet täyttyivät. On huomioitavaa, että yhdistämisellä saattaa olla paljon muita vaikutuksia tavoiteltujen vaikutusten lisäksi. Tutkimuksessa selvitettiin minkälaisia nämä ei-tavoitellut vaikutukset olivat ja mitä vaikutusta niillä on kestäväen kalatalouden osa-alueisiin.

Tässä tutkimuksessa on edellä mainittujen tutkimustarkoitusten mukaisesti pyritty selvittämään, mitä vaikutuksia yhdistymisellä on ollut osakaskunnan toimintaan ja kalastuksen harjoittamiseen. Tarkoituksena oli myös selvittää, miten yhdistäminen vaikutti osakaskunta-aktiiveihin ja miten he kokivat muutoksen vesialueen omistajuudessa. Tavoitteena oli saada mahdollisimman kattava ja laaja käsitys siitä, miten yhdistäminen on vaikuttanut hallintoon eli osakaskuntaan, yksilöihin eli aktiiveihin, kalastuksen harjoittamiseen sekä osakaskunnan jäsenten näkemyksiin asemastaan osakkaina. Tutkimuksessa selvitettiin miten yhdistäminen on vaikuttanut osakaskunnan toimintaan muiden paikallisten organisaatioiden, kuten esimerkiksi kyläyhdistysten kanssa. Tällä tavoin tutkimus hahmottaa myös yhdistämisen sosiaalisia ja institutionaalisia vaikutuksia. Tutkimalla osakaskunnissa ja paikallisessa kalastuksessa tapahtuneita muutoksia, pyritään löytämään perusteluja tulevien yhdistämisten tarpeellisuudelle tai tarpeettomuudelle. Tutkimuksessa pohdittiin myös, edistävätkö yhdistämiset mahdollistava lakimuutos kestävä kalataloutta. Roycen (1996, 356) mukaan kaikki lainsäätäjän toimenpiteet kalatalouden piirissä vaikuttavat suosien tai haitaten tiettyjä yksilöitä tai ryhmiä. Vaikka lakimuutoksilla pyrittäisiinkin korjaamaan epäkohtia, eivät hyödyt jakaudu tasaisesti kaikille (Royce 1996, 356).

2.1 Osakaskuntien yhdistämisten tarpeellisuudesta

Yleensä oletetaan että pienet osakaskunnat ovat heikosti toimivia tai passiivisia. Näin ei kuitenkaan aina ole (Muje 2001, 29). Monissa tapauksissa pienet osakaskunnat toimivat

aktiivisesti ja hoitavat vesialueitaan säännöllisesti. Pienet osakaskunnat puoltavat paikkaansa, mikäli vesistö on sen muotoinen tai kokoinen, että pieni osakaskunta ei vaikeuta vesistön käyttöä. Osakaskuntatoiminta voi olla aktiiveille pääasiallisesti ajanvietettä ja tapa osallistua paikallisyhteisön toimintaan. Tällaisissa tapauksissa yhdistämiset työmäärän vähentämiseksi eivät ole tarpeellisia.

Pienet osakaskunnat voivat kuitenkin olla ongelmallisia useiden syiden vuoksi. Ne vaikeuttavat kalastuksen harjoittamista työläillä lupakäytännöillä, ovat usein passiivisia ja hallinnollisesti raskaita. Pienet osakaskunnat ovat hallinnollisesti raskaita siksi, että pienenkin vesialueen hallinnointi työllistää miltei yhtä paljon kuin ison vesialueen hallinnointi. Vesialueen hallinnointi tarvitsee sitä enemmän inhimillisiä resursseja, mitä enemmän vesialueella on osakaskuntia. Nämä inhimilliset resurssit ovat usein rajalliset. Mujeen (1995, 167) tutkimuksessa selvisi, että erään tutkimuskohteena olleen osakaskunnan kokoustaminen tapahtui useimmiten yhdeksän ihmisen voimin. Tämän tutkimuksen tutkimuskohteissa osallistuminen osakaskunnan kokouksiin ennen yhdistämisiä oli sitäkin vaatimattomampaa. Kokouksiin osallistujia oli eräässä osakaskunnassa ennen yhdistämistä vain noin kuusi. Pienet osakaskunnat kokevat osakaskunnan pienuuden tai rikkonaisen rakenteen usein ongelmaksi kalavesien hoidossa (Salmi ym. 2002, 17). Osakaskuntien yhdistämisillä on pyritty paikallishallinnon toiminnan tehostamiseen ja kestäväen kalatalouden edistämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö asetti 22.2.1994 työryhmän selvittämään lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla voitaisiin ”...edistää nykyistä yhtenäisempien vesialueiden käyttöyksiköiden muodostumista heikentämättä kuitenkaan vesialueiden omistajien oikeussuojaa.” (Maa- ja metsätalousministeriö 1995). Kalavesityöryhmän muistion perusteella tehtiin toimenpiteitä, joiden ansiosta osakaskuntien yhdistäminen tuli mahdolliseksi. Pieniä osakaskuntia on lakimuutosten jälkeen yhdistelty suurempien hallintoyksiköiden aikaansaamiseksi.

Yksi ongelma pienissä osakaskunnissa on se, että ammattikalastajien on vaikea harjoittaa ammattiaan vaikean lupakäytännön vuoksi. Ammattikalastus on taloudellisesti kannattavaa vasta, kun kalastajalla on riittävän suurella vesialueella tarpeellinen määrä pyydysyksiköitä ammattimaisilla välineillä kalastamiseen. Ammattikalastajalla on kaksi mahdollisuutta saada kalastusoikeuksia vesistöön. Ensimmäinen on kalastusoikeuksien ostaminen osakaskunnalta, johon tarvitaan osakaskunnan enemmistön suostumus. Toinen tapa on saada yksittäiseltä osakkaalta vastikkeellinen tai vastikkeeton kalastusoikeus. (Määttä 2002, 34.) Mikäli ammattikalastaja haluaisi taloudellisesti kannattavat kalastusoikeudet, tulisi hänen neuvotella usean osakaskunnan kanssa, jos osakaskunnat ovat pieniä. Osakaskunnat myyvät pyydysyksiköitä, jotka ovat suhteutettuna osakaskunnan pinta-alaan. Mitä suurempia osakaskunnat ovat, sitä enemmän yksiköitä ne voivat myydä. Isommat osakaskunnat parantavat ammattikalastajien mahdollisuuksia saada riittävän laajat kalastusoikeudet. Salmen ym. (2002, 15) tutkimuksessa havaittiin että isot osakaskunnat ovat myönteisempiä ammattikalastuksen edistämiseksi vesialueellaan kuin pienet osakaskunnat.

Ammattikalastuksen mahdollisuuksien edistämiseksi on pyritty suunnittelemaan uutta kalastuslupien hallinnointijärjestelmää (Nykänen & Muje 2005). Alueellisessa hallinnointijärjestelmässä lupien myynnistä vastaavat useat osakaskunnat yhdessä, jotka myyvät yhtenäislupia alueelleen tai kalastusalue, jolle osakaskunnat ovat antaneet oikeudet myydä ammattikalastuslupia. Ammattikalastajista 40 % kannattaa tällaista uudenlaista aluejärjestelmää. Yhteislupa mahdollistaisi ammattikalastajille entistä helpomman liikkumisen eri apajien välillä. Yhteisluvat myös mahdollistavat kalastettavien lajien lisäämisen ja uusien pyyntitapojen käytön. Osakaskuntien puheenjohtajista alueellista

ammattikalastuslupaa kannattaa 45 %. Vastustajia osakaskuntien puheenjohtajista oli 40 %. Useimmat vastustajat mainitsivat suurimmaksi syyksi omien vesialueiden sopimattomuuden ammattikalastukseen. (Nykänen & Muje 2005.) Osakaskuntien yhdistäminen parantaa mahdollisuuksia toimivaan yhteislupajärjestelmään. Isojen osakaskuntien on mahdollista kehittää yhdessä ammattikalastajia houkuttelevia lupa-alueita. Nämä isot lupa-alueet tuovat ammattikalastajien lupatuloja helpommin. Neljäsosa ammattikalastajista olisi valmis maksamaan yli kolmanneksen enemmän yksikköluvastaan, mikäli lupa-alue kattaisi useita vesialueita (Nykänen & Muje 2005).

Pienet osakaskunnat ovat ongelmallisia myös vetouistelijoiden kannalta. Vetouistelu vaatii isoja yhtenäisiä vesialueita, jolloin isommat osakaskunnat olisivat vetouistelun kannalta parempia. Vetouistelumahdollisuuksia on huomioitu useissa kalastusalueissa, jotka myyvät vetouistelulupia alueelleen. Myös kotitarvekalastuksen kannalta isommat osakaskunnat voivat olla parempia sillä alueen kotitarvekalastajilla on isommat alueet, jossa on mahdollista kalastaa. On mahdollista, että kotitarvekalastajien saalisvarmuus kasvaa tämän ansiosta.

Lisäksi pinta-alaltaan pienet ja pienillä pääomilla ja tuloilla toimivat osakaskunnat ovat usein passiivisia. Pienissä ja vähäarvoisissa osakaskunnissa osakaskuntatoiminta koetaan usein rasitteena ja tämä näkyy osakaskunnan passiivisuutena. Paikallishallinnon rikkonaiset yksiköt eivät useinkaan ole toivottavia (Muje 2001, 29). Tällaiset pienet osakaskunnat ovat usein esteenä toimivalle yhteistyölle kalastusalueessa, sillä niiden osallistuminen on vähäisempää isoihin osakaskuntiin verrattuna (Muje 2001, 5). Kun osakaskunnan vesialue on kalastollisesti arvokas ja isokokoinen, omistajuus on osakkaille entistä tärkeämpää ja kiinnostus päätöksentekoon sitä suurempaa. (Pitkänen 1957, 40-41, Tiitinen 1995.) Tässä tutkimuksessa oletuksena on, että osakaskuntien yhdistäminen on tärkeää osakaskuntien toiminta-aktiivisuuden ylläpitämiseksi. Kun yhdistämisessä saadaan aikaan suurempi osakaskunta, osakkuus tulee todennäköisesti tärkeämmäksi omistajalle.

Suuremmilla hallintoyksiköillä saavutettaneen säästöjä hallinnollisissa kustannuksissa. Osakaskuntien hallinto tapahtuu pääosin luottamustoimintana, josta ei makseta korvausta. Useiden osakaskuntien aktiivijäsenet ovat ikääntyneitä (Muje 1995, 167) ja aktiivien tarve on kasvanut osakaskunnissa. Osakaskuntien yhdistämisellä voidaan yhdistää kahden tai useamman osakaskunnan inhimilliset resurssit. Tällä tavoin osakaskunnan toimintaedellytykset paranevat. Ei-paikalliset osakkaat voisivat myös osallistua osakaskunnan toimintaan, mutta tämän intressiryhmän osallistuminen on ollut yleensä vähäistä monista eri syistä. Yleisesti ottaen ei-paikalliset osakkaat ovat virkistyskalastajia, eikä kalastamisella ole heille niin suurta merkitystä kuin paikallisille kotitarvekalastajille (Muje 1995, 168). Ei-paikalliset osakkaat eivät myöskään korosta tai käytä niin paljon omistajan oikeuksia kuin paikalliset osakkaat (Muje 1995, 170).

Ei-paikallisten osakkaiden näkemykset ovat yleisesti ottaen suurempien hallintoyksiköiden kannalla (Salmi ym. 2001, 22, Tonder & Muje 2002, 88). Paikallisten osakkaiden näkemys on kuitenkin se, että osakaskuntien päätäntävalta tulisi säilyttää, eikä toiminta siirtyisi kalastusalueille. Osakaskuntien laajentaminen yhdistämisillä on mahdollinen tapa kehittää paikallishallintoa ei-paikallisten omistajien tarpeiden mukaan. Ei-paikallisilla osakkailla vesienkäyttötarpeet ovat laajemmalle alueelle kohdentuvia ja heillä on tarve isommille hallintoyksiköille (Tonder & Muje 2002, 88-89). Vesialueiden omistuksen siirtyessä ei-paikallisille mökkiasutuksen lisääntyessä, tulisi osakaskunnissa huomioida myös ei-paikallisten osakkaiden tarpeet isommasta osakaskunnasta.

Yhdistämisen etuna on myös se, että osakaskuntien vesialueista on saatu ekologisesti eheämpiä kokonaisuuksia. Tällä tavoin mahdollistetaan parempia edellytyksiä kalaveden

hoidolle. Yhdistämisen jälkeen kalavesien hoitoa koskevat suunnitelmat ovat kokonaisvaltaisempia vesistön kannalta. Mitä suurempia osakaskunnat ovat, sitä lähempänä hallinnonin laajuus on ekologisia kokonaisuuksia. Esimerkiksi yhden järven osakaskuntien yhdistyttyä, on järven ekosysteemiä hallinnoimassa yksi osakaskunta kolmen sijaan. Tämä mahdollistaa vesistön kestävämmän ja kokonaisvaltaisemman hoidon.

2.2 Kestävä kalatalous

Charles (2001, 2) jakaa kestävä kalatalouden neljään osa-alueeseen: ekologiseen, sosioekonomiseen, yhteisölliseen ja institutionaaliseen kestävyteen. Ekologinen kestävyys koostuu kolmesta tavoitteesta. Ekologisesti kestävässä kalataloudessa pyritään huolehtimaan siitä, että kaloja on tulevaisuudessakin riittävästi kalastettavaksi. Toisena näkökulmana on kohdelajien ja mahdollisesti muiden tärkeiden kantojen ylläpitäminen sillä tasolla, etteivät mahdolliset tulevaisuuden käyttötarpeet vaarantu. Kolmas näkökohta on koko ekosysteemin joustavuuden ja monimuotoisuuden ylläpitäminen ja sen edistäminen. (Charles 2001, 188.)

Suomessa ekologisesti kestävä kalataloutta pyritään edistämään kalastuslailla. Lain ensimmäinen pykälä kuuluu seuraavasti. ”Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon.” (Kalastuslaki 286/1982, 1§.) Kalastuslaissa pyritään edistämään kalataloudellista hyötyä ja kalavarojen järkipäistä hyödyntämistä välttämällä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa haitallisesti luonnon tasapainoon. On epävarmaa miten hyvin kalastuslain tarkoitusperät toteutuvat, sillä laki antaa kohtuullisen väljät ohjeet kalastuksen järjestämisestä (Muje & Marjomäki 2005, 5-12). Kalastuslain ensimmäinen pykälä on itsessään kaksijakoinen. Toisaalta se sisältää kehoituksen tehokkaaseen käyttöön, mutta samalla siinä kielletään tekemästä toimenpiteitä, jotka ovat haitallisia luonnolle. Kalastuslain ensimmäistä pykälää voidaan siis tulkita erittäin laaja-alaisesti ja vapaasti. Siitä on siis löydettävissä perusteet niin voimakkaalle käytölle kuin myös liialliselle suojelulle. Kalastuslainsäädännössä osakaskunnille on annettu useita oikeuksia kalastuksen hallinnoimisessa vesialueellaan. Osakaskunnat voivat päätännällään vaikuttaa suuresti vesistön kalastuksen määrään ja laatuun. Tällä on suuria vaikutuksia ekologisen kestävyuden kannalta. Osakaskuntien toiminta ja päätäntä perustuvat pääasiallisesti paikalliseen tietoon. Koska hallinnollinen päätäntä perustuu paikalliseen tietoon, emme voi olla varmoja kalatalouden kestävydestä. Käsitys kalaston liikakäytöstä perustuu paikallisten ihmisten havaintoihin kalastajien ja pyydysten määrästä sekä omiin saalistietoihin. Kalastuksen säätely perustuu siihen, miten ihmiset kokevat kalaston hyötykäytön voimakkuuden. Mikäli osakkaat kokevat vesistön liikakäytetyksi, asetetaan alueelle kalastusrajoituksia. Usko liikakäytöstä syntyy yhtä helposti isolla kuin pienellä vesialueella, mikäli koko vesialue on helposti nähtävissä. Isommissa yksiköissä kalavarojen suojelu on tämän vuoksi voimakkaampaa kuin pienissä osakaskunnissa. (Muje & Marjomäki 2005, 5-12.) Kalakantojen kestävyys ei tällaisen sosiaalisen kalastuksensäätelyn ansiosta ole vaarassa. Sosiaalisella kalastuksensäätelyllä tarkoitetaan sitä, että kalastusta rajoitetaan osakkaiden subjektiivisten tuntemusten mukaan. Mikäli osakkaista tuntuu, että kalavaroja on käytetty paljon, asetetaan kalastusrajoituksia. Kalavaroja suojellaan sosiaalisella kalastuksensäätelyllä yleisesti ottaen jopa liiallisesti. Tosin tiettyjen lajien ylikalastus on myös mahdollista, sillä sosiaalinen kalastuksensäätely

ei perustu tarkkaan kvantitatiiviseen menetelmään. Tällaisia paikoittaisesta ylikalastuksesta kärsiviä lajeja ovat esimerkiksi taimen ja kuha. (Muje & Marjomäki 2005, 5-12.)

Osakaskunnat on veloitettu hoitamaan vesialuetta kalataloudellisesti tehokkaasti ja kestävästi. Osakaskuntien yhdistäminen antaa tällaiselle suunnittelulle paremmat mahdollisuudet. Yhdistämisen jälkeen yhtenäiset vesialueet voivat olla saman osakaskunnan hoitosuunnitelman kohteena. Osakaskuntien ei tarvitse sopia keskenään tarvittavista hoitotoimenpiteistä, vaan toimenpiteet voidaan päättää yhdessä osakaskunnassa. Tämä vähentää päätöksiin tarvittavaa työmäärää ja parantaa mahdollisuuksia yhtenäiseen päätöksentekoon. Kun sopijapuolia on vähemmän, on todennäköistä että sopuun päästään helpommin.

Sosioekonomisella kestävyydellä tarkoitetaan kalataloudessa sitä, että pyritään edistämään taloudellista hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Samalla pyritään siihen, että toiminnan edut jakautuvat mahdollisimman tasaisesti. (Charles 2001, 188.) Yhdistämisen voidaan olettaa edistävän sosioekonomista kestävyyttä siten, että se helpottaa ammattikalastajien ja vesialueita omistamattomien vapaa-ajankalastajien toimintaa. Tällä tavoin yhdistäminen edistää yhteiskunnan kokonaisyhyvinvointia. Ammattikalastuksen mahdollisuuksien edistäminen on tärkeää sen työllistävän vaikutuksen vuoksi. Yhtä lailla on tärkeää edistää vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksia. Vapaa-ajankalastuksen välilliset työllistävät vaikutukset ovat merkittäviä, sillä vapaa-ajankalastajien kalastuskustannukset vuosittain ovat Suomessa arviolta 206 miljoonaa euroa (Toivonen ym. 2003, 23). Toivosen ym. (2003) mukaan vapaa-ajankalastajilla ja kalastamattomilla on myös ylimääräistä maksuhalukkuutta, joka on mahdollista saada reaalisesti kulutukseksi, mikäli kalastusharrastuksen puitteita ja mahdollisuuksia parannetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että vapaa-ajankalastusta harjoitettaisiin enemmän ja samalla käytettäisiin enemmän palveluita. Isommat osakaskunnat edistävät vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksia helpottamalla lupakäytäntöjä.

Kolmantena kestävä kalatalouden osana Charles (2001, 189) pitää ihmisyhteisön kestävyyttä. Ihmisyhteisön kestävyyyteen kuuluu taloudellisen hyvinvoinnin ylläpitäminen, sosiokulttuurinen hyvinvointi ja yhteisöllisyys. Osakaskuntien yhdistäminen voi mahdollisesti parantaa yhteisöllisyyttä toimenpidealueella. Salmen ym. (2002, 17-18) mukaan noin 72% osakaskuntien edustajista katsoo osakaskuntien olevan ainakin melko tärkeitä paikallishengen luomisessa. Etenkin isojen osakaskuntien osakkaat olivat tämän näkemyksen takana. Yhdistäminen voi paikallishengen ylläpitämisen lisäksi luoda uusia sosiaalisia kontakteja kyläyhteisössä. Sosiaalisten kontaktien lisääntyminen lisää asumisviihtyisyyttä ja ylläpitää elävää yhteisöä. Elävä yhteisö on perusedellytys kalatalouden harjoittamiselle. Ilman ihmisiä ei ole kalataloutta. Yhdistäminen voi myös mahdollistaa kalastuskulttuurin säilymistä, kun paikallisilla kalastuksen harjoittajilla on paremmat puitteet kalastamiseen.

Neljäs kestävä kalatalouden osa-alue on instituutioiden kestävyys, joka tarkoittaa instituutioiden taloudellisen, toiminnallisen ja organisatorisen kapasiteetin säilymistä pitkällä aikavälillä. Instituutioilla viitataan sääntöihin, joilla vesialuetta hallinnoidaan sekä siihen toimijatahoon, joka toimeenpanee näitä sääntöjä. Instituutioiden kestävyys on sitä, miten hyvin se toimeenpanee laadittuja sääntöjä ja valvoo niiden noudattamista. (Charles 2001, 189.) Osakaskuntien yhdistäminen saattaa vaikuttaa positiivisesti instituutioiden kestävyyyteen. Useat osakaskunnat ovat toiminnallisina yksikköinä melko pieniä ja niiden toimintaedellytysten täyttyminen tulevaisuudessa näyttää epävarmalta. Osakaskuntien yhdistäminen oletettavasti lisää osakaskunnan taloudellista, toiminnallista ja

organisatorista kapasiteettia. Näiden edellytysten paranemisella olisi huomattava vaikutus osakaskuntien institutionaalisen kestävyuden kannalta.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Tutkimuskohteet

Tutkimuksen kohteina olivat Muuramen yhteisalue (Taulukko 1) ja Virransalmen osakaskunta (Taulukko 2). Muuramen yhteisalueen osakaskunta on osakaskunnaksi verrattain iso, sen pinta-ala on 6028 hehtaaria. Muuramen yhteisalueen osakaskuntaan (Kuva 1) yhdistyivät Ylä-Muuramen ja Ala-Muuramen jakokunnat. Jakokuntien vesipinta-alat olivat 2871 ja 3157 hehtaaria. Virransalmen osakaskunta (Kuva 2) on kooltaan 1890 hehtaaria. Tässä tapauksessa yhdistyi kolme keskikokoista osakaskuntaa: Kukonkorpi, Outila ja Jäniskylä-Korpilahti. Osakaskuntien koot olivat 831 hehtaaria, 299 hehtaaria ja 760 hehtaaria. Muuramen yhteisalueen osakaskunta sijaitsee Muuramen kunnassa Keski-Suomessa. Virransalmen osakaskunta sijaitsee Mäntyharjun kunnassa Etelä-Savossa.

Tutkimus päätettiin rajata kahteen yhdistyneeseen osakaskuntaan tutkimuksen rajallisten resurssien vuoksi. Tutkimuskohteiksi valittiin sellaiset osakaskunnat, joissa yhdistetyt osakaskunnat ovat olleet toiminnallisia myös ennen yhdistämistä. Tällä tavoin pyrittiin siihen, että jokaisesta yhdistetystä osakaskunnasta saadaan joku aktiivi haastateltavaksi. Lähtökohtaisesti osakaskunnan sijainnilla ei ollut merkitystä tutkimuskohteiden valinnassa. Pääasiallisena tavoitteena oli saada ulkoisilta piirteiltään suunnilleen samanlaiset tutkimuskohteet. Kohteet valittiin niiden pinta-alojen, alkuperäisten osakaskuntien lukumäärän ja osakasluvun perusteella. Tavoitteena oli, että molemmissa tutkittavista yhdistämistapauksista olisi enintään neljä yhdistettyä osakaskuntaa. Tällöin haastattelujen määrä ei kasvaisi liian suureksi. Yhdistyneen osakaskunnan pinta-alan tuli myös olla vähintään 1000 hehtaaria. Tämä ehto oli sen vuoksi, että molemmat tutkittavat osakaskunnat olisivat jossain määrin vertailtavissa kokonsa suhteen. Yhdistettyjen osakaskuntien tuli olla pinta-alaltaan yli 200 hehtaaria. Tämän ehdon tarkoitus oli se, että yhdistetyt osakaskunnat olisivat olleet varmemmin aktiivisia. Osakkaiden määrällä ei ollut vaikutusta tutkimuskohteiden valintaan. Osakasmäärä oli Ala-Muuramessa 621 ja Ylä-Muuramessa 649. Osakasmäärät toisessa tutkimuskohteessa olivat seuraavat: Kukonkorpi 299, Outila 144 ja Jäniskylä-Korpilahti 354.

Taulukko 1. Muuramen yhteisalueen (osakaskunnan) kiinteistöjärjestelyn muutos yhdistämisessä. Taulukon vasemmassa reunassa tilanne ennen yhdistämistä, oikealla tilanne yhdistämisen jälkeen. (Maanmittauslaitoksen tietokanta 2005)

Ennen yhdistämistä		Yhdistämisen jälkeen					
Kiinteistö-tunnukset	Jakokuntien nimet	Osak kaita	Pinta- ala	Kiinteistö-tunnukset	Uusi nimi	Osak -kaita	Pinta -ala ha
179-876-4-0	Ylä-Muuramen jakokunta		572	179-876-6-1	Muuramen yhteisalue (osakas-kunta)		1283
179-876-5-0	Ala-Muuramen jakokunta		711	277-876-5-0	Muuramen yhteisalue (osakas-kunta)		143
277-876-5-0	(Korpilahti)		143	500-876-4-1	Muuramen yhteisalue (osakas-kunta)	1265	4602
500-876-1-0	Ala-Muuramen jakokunta	621	2303				
500-876-2-0	Ylä-Muuramen jakokunta	649	2299				

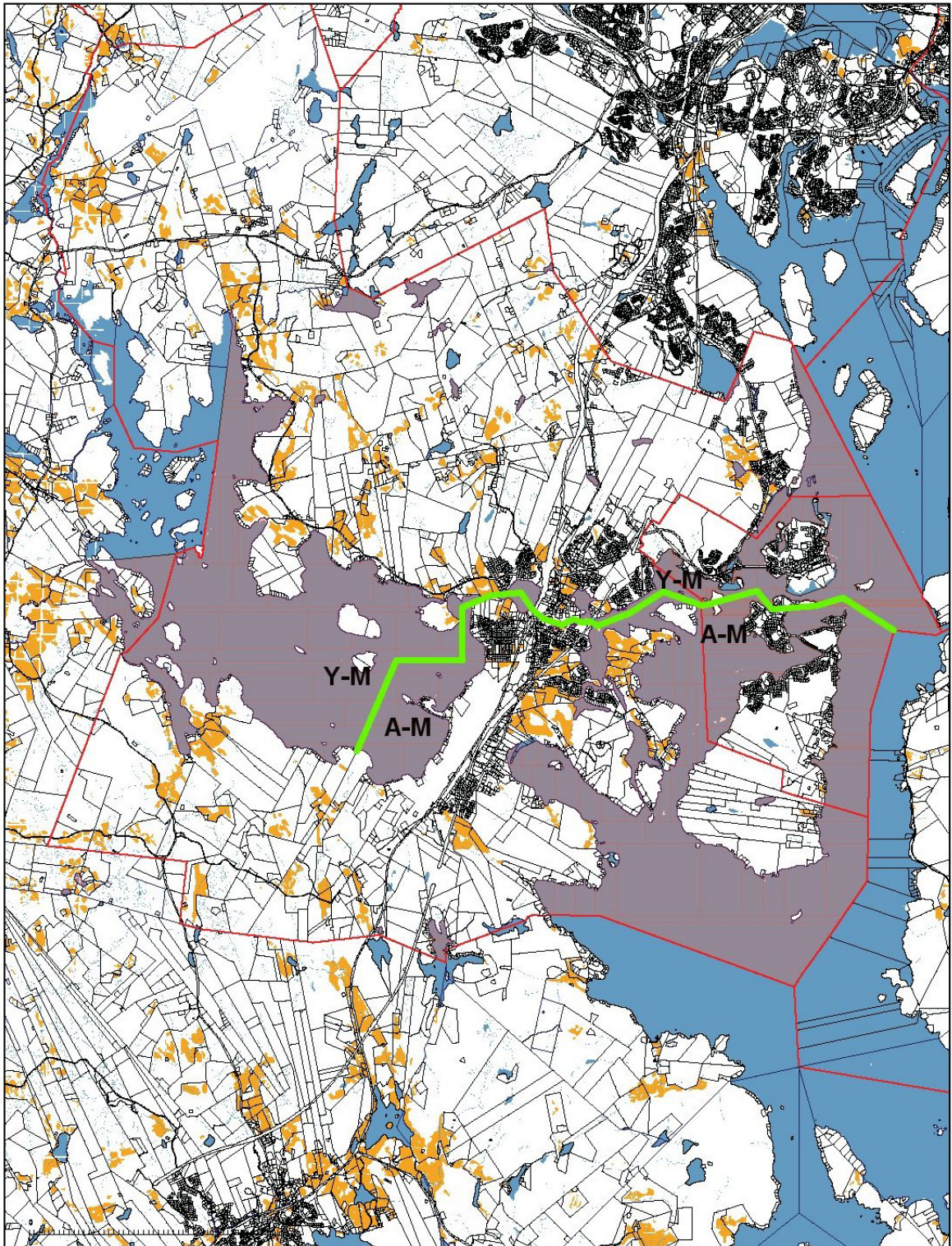
Taulukko 2. Virransalmen osakaskunnan kiinteistöjärjestelyn muutos yhdistämisessä. Taulukon vasemmassa reunassa tilanne ennen yhdistämistä, oikealla tilanne yhdistämisen jälkeen. (Maanmittauslaitoksen tietokanta 2005)

Ennen yhdistämistä		Yhdistämisen jälkeen					
Kiinteistö-tunnukset	Osakaskun-tien nimet	Osak kaita	Pinta- ala	Kiinteistö-tunnukset	Uusi nimi	Osak -kaita	Pinta -ala ha
507-412-876-1	Kukonkorpi	299	831	507-876-13-1	Virran-salmi (osakas-kunta)	797	1890
507-422-876-1	Outila	144	299				
507-876-12-0	Jäniskylä-Korpilahti	354	760				

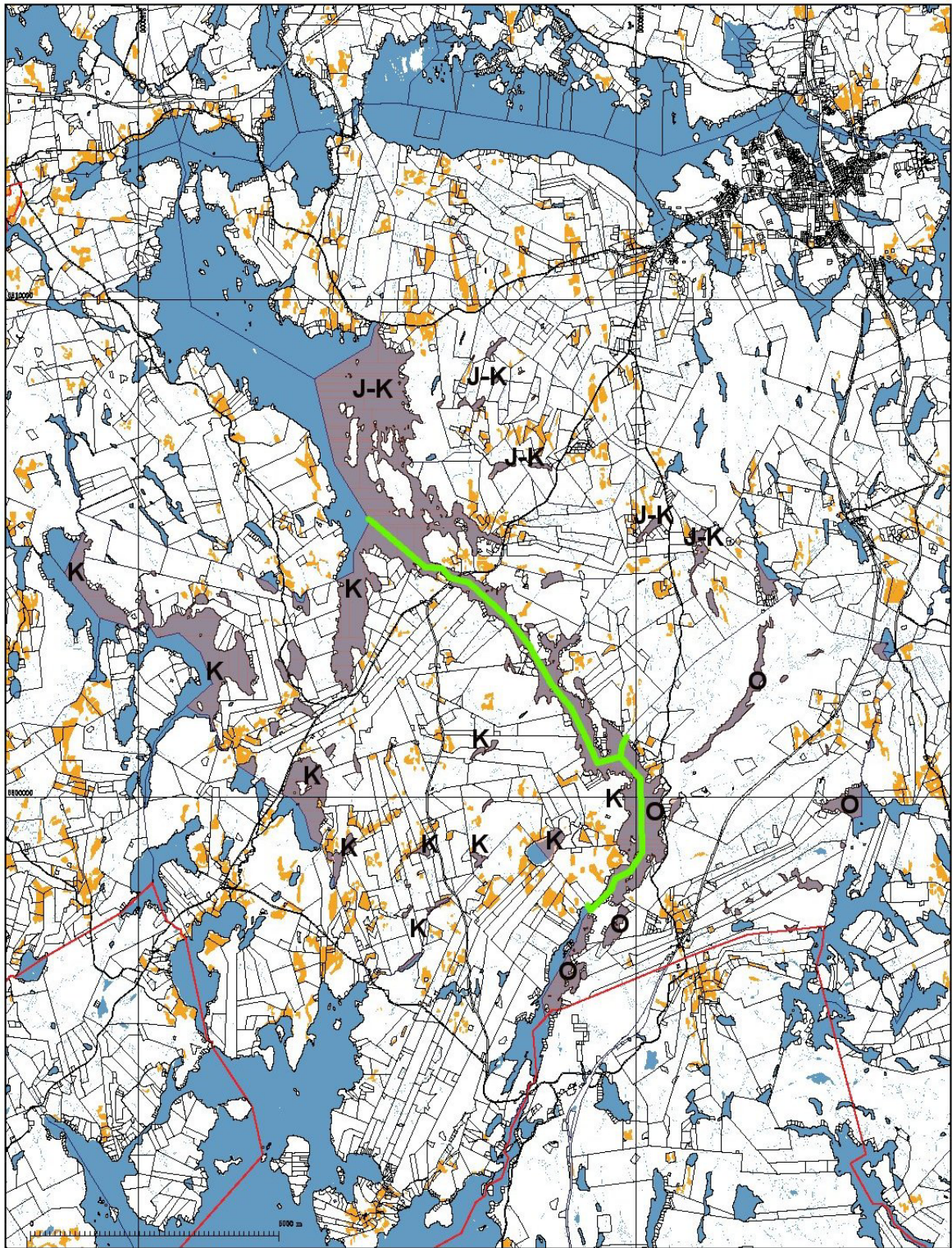
Muuramen yhteisalueen osakaskunnan tausta on mielenkiintoinen. Muuramen yhteisalueen osakaskunnasta käytetään tässä tekstissä ja myös muissa yhteyksissä eri ilmaisuja. Näitä ovat Muuramen kalastuskunta, Muuramen osakaskunta, Muuramen yhteisalue ja Muuramen yhteisalueen osakaskunta. Muuramen jakokunnat Ylä-Muurame ja Ala-Muurame ovat toimineet samassa kalastuskunnassa ennen yhdistämistä. Tämä kalastuskunta oli nimeltään Muuramen kalastuskunta. Jakokunnat toimivat omissa jakokunnissaan käsitellen muita asioita kuin kalastusasioita. Kalastusasiat käsiteltiin Muuramen kalastuskunnassa. Ennen yhdistämistä sekä Ylä-Muuramen jakokunta että Ala-Muuramen jakokunta kokoustivat vuosittain omilla tahoillaan. Muuramen kalastuskunta oli erillinen toimielin, jonka osakkaita Ylä-Muuramen ja Ala-Muuramen jakokuntien osakkaat olivat. Yhdistyminen poisti erottelun jakokuntien ja kalastuskunnan välillä. Nykyinen Muuramen kalastuskunta on lain kirjaimen mukaan osakaskunta (Yhteisuelaki 686/2000, 3§). Muuramen yhteisalueen osakaskunnan osakkaat kuitenkin halusivat käyttää osakaskunnastaan nimitystä Muuramen kalastuskunta, sillä Muuramen kalastuskunta on ollut toiminnassa sillä nimellä vuodesta 1926. Nimityksellä haluttiin osakkaiden mukaan kunnioittaa kalastuskuntatoiminnan pitkiä perinteitä. Ennen vuoden 2002 yhdistämistä Muuramen kalastuskunta oli kalastuslain mukainen kalastuskunta (Taulukko 3). Yhdistämisen jälkeen vuodesta 2002 eteenpäin Muuramen kalastuskunta on ollut yhteisuelain mukainen osakaskunta. Jatkossa tekstissä käytetään selkeyden vuoksi lain mukaisten toimielimien nimiä. Nykyisestä osakaskunnasta käytetään jatkossa nimitystä Muuramen osakaskunta ja entisestä kalastuskunnasta nimitystä Muuramen kalastuskunta.

Taulukko 3. Muuramen kalastuskunnan tilanne ennen yhdistymistä ja Muuramen osakaskunnan tilanne yhdistymisen jälkeen.

Ajankohta	Toimielimen osakkaat	Lain mukainen toimielin	Toimielimen nimi
Ennen yhdistymistä -2002	Ylä-Muuramen ja Ala-Muuramen jakokuntien osakkaat	Kalastuskunta	Muuramen kalastuskunta
Yhdistymisen jälkeen 2002-	Muuramen yhteisalueen osakaskunnan osakkaat	Osakaskunta	Muuramen kalastuskunta

Kuva 1. Kuvassa tummennettuna alueena Muuramen osakaskunta. Ylä-Muuramen ja Ala-Muuramen jakokuntien välinen raja, joka poistui yhdistämisessä, on piirretty karttaan vihreällä. Raja ei ole tarkka, vaan lähinnä suuntaa-antava. Y-M tarkoittaa Ylä-Muuramen jakokuntaa ja A-M puolestaan Ala-Muuramen jakokuntaa. © Maanmittauslaitos, lupa nro PSAVO/155/2005

Kuva 2. Kuvassa tummennettuna alueena Virransalmen osakaskunnan alue. Ennen yhdistämistä osakaskuntien välillä olleet rajat, jotka poistuivat yhdistämisessä, on piirretty karttaan vihreällä. Raja ei ole tarkka, vaan lähinnä suuntaa-antava. K tarkoittaa Kukonkorven osakaskuntaa, J-K tarkoittaa Jäniskylä-Korpilahden osakaskuntaa ja O puolestaan Outilan osakaskuntaa.
© Maanmittauslaitos, lupa nro PSAVO/155/2005

3.2 Tiedonhankintamenetelmät

Pääasiallisena tiedonhankintamenetelmänä tutkimuksessa käytettiin teema-haastattelua. Teemahaastattelu on haastattelumuoto, jossa haastattelijä johdattelee haastattelua etukäteen muodostetuilla kysymyksillä, kuitenkin soveltaen niitä tilanteeseen sopiviksi ja puhe on melko vapaata. Tavoitteena on myös, että haastattelutilanne sujuu luontevasti. Tämän vuoksi kysymysten järjestystä vaihdellaan siten, että kysymykset kysytään silloin, kun keskustelu on kyseisellä aihealueella. Ominaista teemahaastattelulle on myös se, että yksityiskohtaisten kysymysten sijasta keskustelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Haastatteluilla selvitetään aiempien osakaskuntien puheenjohtajien kokemuksia ja uuden, yhdistyneen osakaskunnan puheenjohtajan kokemuksia. Tutkimusaiheen tutkimattomuuden vuoksi haastattelu on tässä tapauksessa paras menetelmä tiedon keräämiseen. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 36) mielestä haastattelua voidaan käyttää uuden tutkimusaiheen kartoitukseen, sillä haastattelun avulla saadaan uutta tietoa, joista voidaan muodostaa oletuksia ilmiöiden välisistä suhteista. Tämä tutkimus on luonteeltaan kartoittava tutkimus, jossa pyritään selvittämään tutkimuskohdetta jota ei aiemmin ole tutkittu. Myös aktiivien pieni määrä puoltaa haastattelua tiedonhankintamenetelmänä. Haastattelulla saadaan enemmän tietoa vastaajalta kuin kirjallisella kyselyllä, sillä haastattelutilanteessa haastattelijä pystyy motivoimaan vastaajaa paremmin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36). Teemahaastatteluun päädyttiin siksi, että strukturoitu haastattelu vaatii enemmän pohjatietoja, joita ei osakaskuntien yhdistämisten vaikutuksista juurikaan ole. Myöskään kovin vapaamuotoinen haastattelu ei toimisi toivotulla tavalla, sillä tutkimuksessa on selkeitä teemoja ja tutkimusongelmia, joihin vastauksen saaminen on tärkeää.

Haastattelemalla kerätyn tiedon laadusta voidaan esittää kriittisiä kysymyksiä. Voidaan esimerkiksi esittää epäily siitä, onko haastateltavien tutkijalle esittämät asiat totuudenmukaisia vai pyrkivätkö haastateltavat antamaan tutkijalle ”epätosia” näkemyksiä. Esittääkö haastateltava esimerkiksi huoltoaseman kahviseuraaelleen erilaisia näkemyksiä kuin tutkijalle? Mäkelä (1995, 49-51) muotoilee asian seuraavasti: ”Sosiologian kannalta ihminen on sipuli: kun sipulin kuorii ei mitään sisusta ole, ja jokainen kerrostuma on yhtä todellinen.” Tämä tarkoittaa tiedonhankintamenetelmän kannalta sitä, että ihminen antaa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa erilaisia representaatioita itsestään, eikä yksi representaatio ole yhtään todellisempi kuin toinen. Haastateltavien esittämät näkemykset ovat tosia tämän tutkimuksen sosiaalisen kanssakäymisen tuotteina. Ne ovat yhtä tosia kuin haastateltavien muissa yhteyksissä antamat näkemykset aiheesta. Tiedonhankintamenetelmä on siis sellainen, että saadut tulokset eivät ole absoluuttisia ja ainutkertaisia totuuksia. Tämä tiedon suhteellisuus on siis tiedostettu jatkuvasti myös aineiston käsittelyssä.

3.3 Aineiston kerääminen

Olen päätenyt ottamaan haastattelun kohteiksi entisten osakaskuntien ja yhdistetyn osakaskunnan puheenjohtajat. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa ovat kattavimpia tilanteesta ennen ja jälkeen yhdistämisen. Osakaskuntien johtajat ovat myös olleet päättämässä yhdistämisestä. Haastattelut rajautuivat varsin pieneen osaan osakaskuntien osakkaista. Perusteluna tähän on tutkimusresurssien rajallisuus.

Haastatteluajankohdat sovittiin puhelimitse haastateltavien kanssa. Puhelinkeskustelussa selvitettiin haastateltavalle tutkimuksen tarkoitus, haastattelun

arvioitu kesto sekä teemat, joita haastattelussa käsitellään. Teemojen käsittelyllä pyrittiin myös siihen, että haastateltavat palauttaisivat mieleen yhdistämiseen liittyvät asiat. Haastattelujen sopiminen oli kitkatonta, sillä haastattelusta kieltäytymisiä ei tullut ollenkaan. Haastattelutilanne sovittiin joko haastateltavan työpaikalle tai haastateltavan kotiin. Molemmista tutkimuskohteista haastateltiin kolme aktiivista.

Haastatteluja ennen haastateltaville selvitettiin myös tutkimuksen intimitteettisuojaus taso. Tutkimuksessa ei mainita osakkaiden nimiä, mutta heidän edustamansa osakaskunta mainitaan. Samoin mainitaan heidän tehtävänsä osakaskunnassa ja millä perusteilla heidän antamiaan vastauksia tulkitaan. Myös suorien lainausten esittämisen perusteet selvitettiin heille. Suoria lainauksia käytetään silloin, kun tutkija on tulkinut haastateltavan sanomaa siten, että haastateltava on esittänyt joitakin näkemyksiä, jotka ovat implisiittisiä, eli nousevat vastauksen kokonaisuudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että haastateltava ei sanonut asiaa suoraan, vaan sanoma on tulkittavissa siten, että hän on tätä mieltä. Suoria lainauksia on myös käytetty silloin, kun on haluttu ilmaista asioita säilyttäen alkuperäisen ilmaisun sävy.

Muuramen osakaskunnan haastattelut toteutettiin syys-lokakuun aikana 2005. Ensimmäinen haastateltava oli Ala-Muuramen osakaskunnan varapuheenjohtaja, joka on nykyisen osakaskunnan edustaja kalastusalueen kokouksissa. Tämä haastattelu tapahtui haastateltavan olohuoneessa. Toinen haastateltava oli ennen yhdistämistä Ala-Muuramen osakaskunnan puheenjohtaja ja Muuramen kalastuskunnan puheenjohtaja. Haastateltava on toiminut nykyisen Muuramen osakaskunnan puheenjohtajana yhdistämisen jälkeen vuoteen 2004 asti. Haastattelupaikkana oli haastateltavan työhuone. Kolmas haastateltava oli ennen yhdistämistä Ylä-Muuramen osakaskunnan puheenjohtaja. Haastattelu tapahtui haastateltavan toimistossa.

Virransalmen osakaskunnan haastattelut toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa 2005. Ensimmäinen haastateltava oli Kukonkorven osakaskunnan puheenjohtaja, joka toimii nykyisen osakaskunnan tilintarkastajana. Haastattelu tapahtui haastateltavan toimistossa. Toinen haastateltava oli entisen Outilan osakaskunnan puheenjohtaja, joka toimii nykyisessä osakaskunnassa varapuheenjohtajana. Haastattelupaikkana oli haastateltavan olohuone. Kolmantena haastateltavana oli Jäniskylä-Korpilahden osakaskunnan puheenjohtaja, joka on nykyisen osakaskunnan puheenjohtaja. Haastattelu tapahtui haastateltavan toimistossa.

Haastattelut nauhoitettiin c-kasettinauhureilla. Nauhuri pyrittiin asettamaan mahdollisimman huomaamattomaan paikkaan, kuitenkin niin ettei nauhuri olisi liian kaukana haastateltavasta ja haastattelijasta. Ainoastaan yksi haastateltava suhtautui varauksellisesti nauhuriin, mikä ilmeni puhetyylin muutoksena ja hiljaisuutena heti nauhurin käynnistymisen jälkeen. Varauksellisuus kuitenkin hävisi, kun keskustelu alkoi tutuista aiheista ja keskustelu oli vuorovaikutteista.

Nauhoitukset litteroitiin välittömästi viimeisen haastattelun jälkeen. Litterointi tehtiin sillä tarkkuudella, että oikeat sanamuodot säilytettiin ja päällekkäinpuhumiset pyrittiin huomioimaan. Äänenpainot huomioitiin silloin kun se oli merkityksellistä vastauksen kannalta. Epäselvät ja epävarmat kohdat merkittiin omalla tavallaan. Litteroitua tekstiä haastatteluista tuli yhteensä noin 150 sivua. Litteroimisessa apuvälineenä oli purkulaite, joka nopeutti haastatteluiden purkamista.

3.4 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysissä on otettava huomioon omat tietoteoreettiset perusteet. Laadullinen aineisto analysoidaan täysin subjektiivisesti, mikä ei ole ongelma tutkimuksen tieteellisyyden kannalta. Ongelma tulee siinä, mikäli perusteluja omille analyyseille ei tehdä näkyviksi. Hyvässä analyysissä oma intuitio, eli tutkijanvaisto tulee tehdä lukijoille näkyväksi. Ehrnroothin (1995, 34-35) mukaan on hyvä tunnustaa, ettei aineiston tulkinta tapahdu tietoisesti järkeilemällä, vaan välittömän ymmärryksen avulla. Tämä intuitio pitäisi ulkoistaa kirjoittamalla omat ajatusprosessinsa mahdollisimman tarkkaan. Tällä tavoin analyysi voidaan asettaa alttiiksi kritiikille, jolloin analyysi voidaan katsoa tieteellisesti oikeaoppiseksi. Olen pyrkinyt analyysissäni ulkoistamaan omia ajatuksiani parhaan kykyni mukaan. Mikäli olen tehnyt implisiittisiä päätelmiä aineistosta, on nämä päätelmät perusteltu tarkemmin.

Teemahaastattelussa esitetyt kysymykset liittyvät kestävän kalatalouden neljään osa-alueeseen: sosiokulttuuriseen, ekologiseen, taloudelliseen ja institutionaaliseen kestävytyteen (Charles 2001, 188-189). Liitteessä 1. teemahaastattelun kysymyksiin on liitetty ne teemat, joita kysymys koskee. Kysymysten käsittelyn sijasta tässä analyysissä keskitytään niiden teemojen käsittelyyn, jotka ovat esitettyjen kysymysten takana.

Tulosten käsittelyssä ensiksi on esitetty asiat, jotka olivat osakkaiden suullisesti esittämiä tavoitteita yhdistymisessä. Yhdistymisen muita vaikutuksia käsitellään teemoittaisessa analyysissä. Teemoittainen analyysi hahmottaa yhdistämisen monia vaikutuksia, jotka olisi tärkeä tiedostaa yhdistymisiä pohdittaessa. Jos osakaskunnalla on ollut tavoitteena poistaa rajat vesialueelta, on tästä seurannut paljon muitakin asioita. Pyrkimyksenä on osoittaa yhdistämisen aiheuttamat moninaiset vaikutukset.

4. TULOKSET

Tilan säästämiseksi ja tekstin helpon luettavuuden vuoksi jatkossa vastaajista puhutaan koodeilla M1, M2, M3 ja V1, V2, V3. Koodeissa ”M” tarkoittaa Muuramen osakaskuntaa ja ”V” Virransalmen osakaskuntaa. Henkilö M1 oli Ala-Muuramen osakaskunnan varapuheenjohtaja ja hän toimii nykyisen Muuramen osakaskunnan edustajana kalastusalueessa. Henkilö M2 oli Ala-Muuramen osakaskunnan puheenjohtajana ja Muuramen kalastuskunnan puheenjohtajana yhdistämisen aikaan. Yhdistämisen jälkeen hän toimi Muuramen osakaskunnan puheenjohtajana, kunnes jättäytyi toimistaan vuonna 2004. Henkilö M3 oli Ylä-Muuramen puheenjohtaja ja hän toimii nykyisin kalatalouskeskuksessa Muuramen osakaskunnan edustajana. Henkilö V1 oli Kukonkorven osakaskunnan puheenjohtaja, joka toimii nykyisen Virransalmen osakaskunnan tilintarkastajana. Henkilö V2 oli entisen Outilan osakaskunnan puheenjohtaja, joka toimii nykyisessä Virransalmen osakaskunnassa varapuheenjohtajana. Henkilö V3 oli Jäniskylä-Korpilahden osakaskunnan puheenjohtaja, joka on nykyisen Virransalmen osakaskunnan puheenjohtaja.

4.1 Osakkaiden asettamia yhdistymisen tavoitteita

Tutkimuksessa selvisi, että yhdistymiseen oli useita syitä ja eri haastatellut pitivät eri asioita tärkeimpinä syinä yhdistymiseen. Seuraavassa on käsitelty keskeisimpiä syitä, jotka olivat ajamassa tutkittuja osakaskuntia yhdistymiseen. Osakaskunnat eivät olleet esittäneet yhdistämisen tavoitteita kirjallisesti, vaan tavoitteet oli esitetty suullisesti. Tutkitut osakaskunnat olivat keskustelleet yhdistymisen eduista ja toimineet tämän pohjalta. Yhdistymisen tavoitteita ei kirjattu erikseen ylös. Esitettyjen tavoitteiden vähäinen määrä

on osoitus siitä, että osakaskunnilla on yhdistymisessä vain muutama varsinainen tavoite. Yhdistämisestä on tutkimuskohteissa kuitenkin seurannut paljon muitakin asioita, jotka eivät olleet varsinaisina tavoitteina yhdistämisissä. Tällaisia ovat esimerkiksi inhimillisten voimavarojen lisääntyminen ja toimintavarojen lisääntyminen.

4.1.1 Toimintaa haittaavien rajojen poisto

Ylä-Muuramen ja Ala-Muuramen osakaskuntien välinen raja meni Muuramenjoen keskellä, joten alueen käyttö oli osakaskunnille vaikeaa. Osakaskunnat vuokrasivatkin kosken ulkopuoliselle taholle, joka pyöritti toimintaa koskella. Yhdistymisen yhteydessä osakaskunta sai rajan poistettua ja pystyi siten hoitamaan Muuramenjoen koskikalastuskohdetta huomattavasti helpommin. M1 kuvaa yhdistämistä edeltänyttä tilannetta seuraavasti.

”... siinä oli semmoisia erittäin pahoja rajoitteita jotka koettiin että niinku ne piti saada poistettua. Esimerkiksi semmonen että tää Ala-Muuramen ja Ylä-Muuramen vesiraja meni Muuramenjoessa keskellä... tämä hankaloitti hirveästi, että kaikki päätökset oli tehtävä niinku kahteen kertaan.”

Muuramessa ei muulla tavoin koettu rajoja vaikeiksi, sillä aiemmin osakkaat saivat kalastaa koko kalastuskunnan alueella, johon siis sisältyi sekä Ylä-Muuramen että Ala-Muuramen osakaskuntien vesialueet.

Virransalmen osakaskunnan tapauksessa rajat olivat osakkaiden mielestä rajoitteena vesistön järkevälle kalatalouskäytölle. Lupien saaminen oli aiemmin toki ollut helppoa naapuriosakaskunnasta. Ongelmaksi oli kuitenkin koettu raja-alueilla kalastaminen, sillä kalastaja ei tiedä millä puolella rajaa kulloinkin on ja oikean osakaskunnan pyydysmerkin valitseminen on vaikeaa. V3 kuvaa myös vesistön pitkää ja kapeaa muotoa (Kuva 2) ongelmaksi, minkä vuoksi hän halusi rajat pois. Hän kommentoi tilannetta seuraavasti.

”Vesistön muoto määrittä sen ja sit oli sit oli aina sillälaila ongelmaa että samalla rannalla olisi voinut vaikka kilometrien päähän kalastamaan, mutta vastarannalle ei.”

Rajojen poistuminen vesialueelta oli keskeinen tavoite molemmissa yhdistämistapauksissa. Tämä tavoite myös täyttyi. Molemmissa tapauksissa yhdistettäväksi alueeksi oli suunnitteilla vielä suurempi alue. Huolimatta tästä osakkaat olivat tyytyväisiä yhdistämiseen ja rajojen vähenemiseen.

4.1.2 Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen

Muuramen yhdistämistapauksessa keskeisenä tavoitteena oli yhteistoiminnan jatkuvuuden varmistaminen. Muuramen kalastuskunnan tapauksessa kalastuskunta koostui kahdesta osakaskunnasta, jotka olivat Ylä-Muuramen osakaskunta ja Ala-Muuramen osakaskunta. Kun uusi laki yhteisalueista (Yhteisaluelaki 686/2000, 3§) astui voimaan, yhdistyivät osakaskuntien ja kalastuskuntien tehtävät. Muuramen kalastuskunta koostui kahdesta osakaskunnasta, joten Muuramen kalastuskunta olisi pitänyt lakkauttaa ja kummankin osakaskunnan olisi pitänyt alkaa hoitamaan omia vesialueitaan. Tällöin virallinen yhteistoiminta olisi loppunut, mikä ei ollut osakaskuntien aktiivien mieleen. Ainoaksi vaihtoehdoksi tässä jäi heidän mielestään yhdistyminen. M3 kuvasi tilannetta seuraavasti.

”...että meillähän ei ole kalastuskuntaa olemassakaan kun on tämmönen lainvastanen tilanne. Sittenhän me yhdistettiin nämä. Tehtiin molemmissa jakokunnissa

päätökset yhdistämisestä. Laadittiin yhdistämissopimus ja sitten sen perusteella haettiin toimitus.”

Yhdistäminen nähtiin muidenkin Muuramen aktiivien mielestä ainoaksi järkeväksi toimenpiteeksi lakimuutoksen vuoksi. He pitivät järjenvastaisena ajatuksena sitä, että osakaskunnat olisivat alkaneet toimia erikseen.

4.1.3 Ylimääräisen työmäärän poistaminen

Molemmassa yhdistämistapauksissa tavoitteena oli vähentää osakaskuntatoiminnan työmäärää. Muuramen tapauksessa sekä Ylä- että Ala-Muuramen osakaskunnat olivat joutuneet tahoillaan kokoustamaan vuosittain, vaikka Muuramen kalastuskunta olikin se toimielin, jossa tehtiin kalastusta koskevat päätökset. Yhdistämisellä mahdollistettiin se, että erilliset osakaskuntien kokoukset loppuivat. Tämä vähensi hieman osakaskuntatoiminnan työmäärää.

Virransalmen osakaskunnan tapauksessa yhdistäminen poisti paljon ylimääräistä työtä. Virransalmen osakaskunnassa selkeänä tavoitteena yhdistämisessä oli ylimääräisen työn vähentäminen. Virransalmen osakaskunnan muodostaneet osakaskunnat olivat olleet epävirallisesti yhteistoiminnassa jo ennen yhdistymistä. Yhteistoiminta aiheutti moninkertaista työmäärää ja päällekkäistä sopimista. V1 kuvasi tilannetta seuraavalla tavalla.

”... ja tuota lähinnä se ainakin minua turhautti, että samoja asioita joudutaan käsittelemään monta iltaa. Sitten eri tuota organisaatioissa, kuitenkin tällä yhteistyöorganisaatiolla ei ollut muuta niinku lainvoimaisuutta kuin se että tuota se on tämmönen työrukkanen.”

Osakkaiden asettama tavoite täyttyi ja osakkaat olivat tyytyväisiä yhdistämisen vaikutukseen. Ylimääräinen työ hävisi ja samaa vesialuetta hoidettiin osakkaiden mielestä helpommin yhden osakaskunnan puitteissa.

4.2 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden sosiokulttuuriseen osa-alueeseen

Osakaskuntien yhdistämisellä ei ollut suuria vaikutuksia haastateltujen sosiaalisten kontaktien lisääntymiseen. Osakaskuntatoiminnassa tapasi pääasiallisesti edelleen samoja ihmisiä, jotka olivat aiemminkin toiminnassa mukana. Joillekin haastatelluista yhdistämisprojekti oli kuitenkin tuonut uusia tuttavuuksia. Toisaalta muutamien haastateltujen paikallistuntemus oli sen verran vahvaa, että paikkakunnilla ei juuri asunut vesialueiden omistajia, joita haastatellut eivät olisi jo entuudestaan tunteneet. Haastateltavalta V2 kysyttiin, että onko yhdistäminen tuonut uusia sosiaalisia kontakteja. Hänen vastauksensa kuvaa hyvin vahvaa paikallistuntemusta.

”Jaa, että siihen en osaa sanoa kun kaikki on jo tuttuja vanhastaan”.

V3 kokemus asiasta oli hieman erilainen. Hänelle oli tullut yhdistämisen mukana muutamia uusia tuttuja. V3 mukaan kokouksissa kävi ennen vain kourallinen väkeä. Yhdistämisen jälkeen parhaimmissa kokouksissa osallistujia oli yli 20. Virransalmen osakaskunnan yhdistämisessä oli siis luotu uusia sosiaalisia kontakteja. Tällä tavoin sosiaalisten kontaktien määrä oli kasvanut. Uusien kontaktien määrä vaihteli kuitenkin haastatellun henkilön mukaan.

Muuramen osakaskunnan yhdistämisessä oli havaittavissa sama ilmiö, kuin mikä Virransalmen yhdistämistapauksessa oli. Uusien kontaktien määrä vaihteli haastateltujen mukaan. M1 mukaan yhdistämisessä ei juuri syntynyt uusia kontakteja.

”No kyllä se tavallaan tavallaan on että ennen ne oli kahen pöydän ääres ja nyt ne on yhen pöydän ääres”.

M2 käsitys oli kuitenkin hieman erilainen. Hänen mielestään yhdistäminen toi toimintaan mukaan muutaman uuden aktiivin. Yhdistäminen palveli tällä tavoin Muuramen osakaskunnassa sosiaalisten kontaktien muodostumista. Pääasiallisesti vaikutus oli kuitenkin kohtuullisen vähäinen. Uusien aktiivien mukaan saaminen vaikuttaa sosiaalisten kontaktien muodostumisen lisäksi myös osakaskunnan institutionaaliseen kestävyYTEEN. Tätä käsitellään laajemmin kappaleessa 4.5.2.

Osakaskuntien yhdistäminen ei juuri muuttanut osakaskunnan sisäistä yhteisöllisyyttä. Haastatellut eivät kokeneet uutta osakaskuntaa haittaavana asiana. Muutamien mukaan ihmiset ovat samoja vanhoja tuttuja kun taas muutamat ovat tutustuneet pariin uuteen ihmiseen. Minkäänlaisesta yhteisöllisyyden purkautumisesta ei siis voida puhua.

Yhdistäminen on tuonut osakaskuntatoimintaan uutta innostusta ja aktiivisuus on pysynyt yllä yhdistämisen jälkeenkin. Osakaskunnassa toimiminen sitoo ihmisiä paikalliseen identiteettiin ja yhdessä asioista päättäminen luo yhteisöllisyyttä. Nyt kun aktiivisten kokoustajien määrä on suurempi, yhteisöllisyys jaetaan useampien ihmisten kesken. Osakaskunnan yhteisö koskettaa ja sitoo useampia ihmisiä. Tällä on positiivinen merkitys paikallisen yhteisön elinkelpoisuuden kannalta.

4.3 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden ekologiseen osa-alueeseen

Haastateltujen mukaan kalavesien hoito helpottui yhdistämisen myötä. Kalaveden hoitotoimet ja suunnitelmat on nyt helpompi tehdä, kun päätäntä on helpompaa. Molemmissa yhdistämistapauksissa hoitoyhteistyötä oli tehty jo aiemmin, mutta yhdistäminen helpotti toimintaa entisestään. V2 kuvasi yhdistämisen vaikutusta kalavesien hoitoon seuraavasti.

”No lähinnä lähinnä kalavesien hoito, hoito tuota ja byrokratian...purkaminen, niinku vähentäminen et kun käytännössä on kuitenkin jo hoidettu kalavesiä yhdessä. Niin tuota oli niinku todella järkevää muuttaa.”

Haastateltava M2 kertoi, että isossa osakaskunnassa on mahdollisuus tehokkaampaan kalavesien hoitoon. Istutukset voisi hänen mielestä järjestellä järkevämmiin yhdistetyssä osakaskunnassa. Haastateltava V3 näki, että yhdistämisestä on ollut todella iso apu istutuksissa. Istutusmäärät ovat kasvaneet yhdistämisen ansiosta, mikä havaittiin myös yhdistämistä vastustaneiden leirissä. Istutusmäärien lisääntyminen oli saanut vastustajatkin tyytyväisiksi. Haastateltava V3 kertoi, että myös istutuksissa on tapahtunut määrällisen muutoksen lisäksi laadullista muutosta. Hänen mukaansa istutustoiminta on muuttunut seuraavasti.

”...täsmäiskuna ohjata johonkin paikkaan, mihinkä havaitaan hyväksi, niin ihan erilaiset hoitotoimet kohdistaa, kun ennen tätä yhdistämistä.”

Istutuksia oli tehty pienvesiin, joihin ei voitu aiemmin istuttaa juuri mitään. Suurimpana syynä lisääntyneisiin istutusvaroihin Virransalmen osakaskunnan aktiivit mainitsivat lupamyynnin virkistymisen. Lupia oli myyty enemmän kuin aikaisemmin ja luvan hintaa oli myös korotettu. Haastateltava V3 mainitsi myös että rahoja on

käytettävissä enemmän kalavesien hoitoon, koska kolmen eri osakaskunnan taloudesta huolehtiminen sitoi varoja enemmän. Nyt kun tarvitsee huolehtia vain yhden osakaskunnan taloudesta, on mahdollista käyttää suurempia rahasummia itse toimintaan.

Itse istutukset ovat myös helpottuneet ja järkeistyneet huomattavasti yhdistämisten jälkeen. Istutukset voidaan tehdä sopivimmista paikoista, eikä tarvitse istuttaa poikasia tietylle puolelle rajaa. Istutukset voidaan muutenkin sopia helpommin, kun asioita ei tarvitse sopia useassa eri kokouksessa. Istukkaiden tilaaminen on helpottunut huomattavasti Virransalmen osakaskunnassa. Kun ennen piti etukäteen kartoittaa, miten paljon kullakin osakaskunnalla oli tänä vuonna istutuksiin rahaa, niin nyt voidaan hoitaa homma selkeämmin, kun ei ole niin montaa osapuolta, joilta asiaa tarvitsee tiedustella.

Osakaskunnat eivät ole lähteneet yhdistämisten jälkeen suurempiin vesistötalkoisiin, eikä yhdistäminen ole sinällään muuttanut paljon kalavesien hoitoa. Hoitotyö keskittyy molemmissa osakaskunnissa pääasiassa istutustoimintaan. Muuramen osakaskunta on kuitenkin ollut mukana vesistönkunnostusprojektissa, jonka tavoitteena on parantaa Pohjois-Päijänteen laatua. Osakaskuntien yhdistämisellä ei kuitenkaan ollut vaikutusta projektin käynnistymiseen.

4.4 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden taloudelliseen osa-alueeseen

4.4.1 Kalastusmahdollisuudet ja lupamyynnin muutos

Virransalmen osakaskunnan haastatellut osakkaat olivat kaikki sitä mieltä, että kalastusmahdollisuudet ovat parantuneet huomattavasti yhdistämisen ansiosta. Osakkailla oli yhdistämisen jälkeen käytössään paljon suuremmat vesialueet yhdellä luvalla. Aiemminkin osakkailla oli mahdollisuudet kalastaa toisen osakaskunnan vesialueella hankkimalla kyseisen osakaskunnan kalastuslupia. Nyt koko alue on kalastettavissa ilman hankalaa pyydysmerkkien vaihtelua kyseiselle alueelle sopivaksi. Uusia kalastusmahdollisuuksia ei kuitenkaan ole otettu laajamittaisesti käyttöön. Osakkaat kalastelevat edelleen samoissa vanhoissa paikoissa kuin ennen yhdistämistä. Selityksenä tälle haastatellut kertoivat, että vanhat paikat ovat jo ennestään riittävän hyviä apajia, ettei ole juurikaan tarvetta lähteä etsimään uusia paikkoja. Myös siirtymämatkat ovat osasyynä siihen, ettei pyydyksiä viedä kovin kauaksi kotirannasta tai venepaikasta.

Suurin muutos oli Virransalmen osakaskunnassa tapahtunut raja-alueiden lähellä tapahtuvassa kalastuksessa. Ennen yhdistämistä raja-alueelle ei haluttu viedä pyydyksiä, sillä järvenselällä on vaikea hahmottaa, missä osakaskuntien raja menee. Yhdistämisen jälkeen raja-alueilla on kalastettu huomattavasti enemmän. Tämä on ollut merkittävä kalataloudellinen hyöty, sillä kyseessä ollut järvi on pitkänomainen ja raja-alue on ollut kohtuullisen suuri kalastamaton alue.

Virransalmella parantuneet kalastusmahdollisuudet ovat antaneet mahdollisuuden pienelle lupien hintojen nostolle. Myös lupien myynti on lisääntynyt. Haastatellut eivät osanneet eritellä, johtuiko lupatulojen lisääntyminen yhdistämisestä vai poikkeuksellisen hyvistä kalakannoista. V2 kuvaili lisääntyntä lupamyyntiä seuraavasti.

”Elikkä kokonais, lupien kokonaisyntimäärä on kasvanut nyt ja kyl se niinku sillee kokonaisuudessaan on parantanu.”

Myös V3 oli vakuuttunut, että osakaskunnan tulot ovat lisääntyneet lupamyynnin ansiosta. Toimintapäätösten muutosta ennen ja jälkeen yhdistämistä hän kommentoi seuraavasti.

”Se on todennäköisesti jonkin verran suurempi. Me saahaan, mä en oo ihan täsmälleen sitä niinku verrannu, mut me saadaan esimerkiksi pyydysmerkkituloja...jonkin verran enemmän.”

Muuramessa yhdistäminen ei vaikuttanut kalastusmahdollisuuksiin, sillä molemmat osakaskunnat toimivat jo aikaisemmin samassa kalastuskunnassa. Molempien osakaskuntien osakkailla oli siis oikeus kalastaa koko kalastusalueen alueella. Kalastaminen rajoittui myös lähinnä sen vuoksi, että veneen siirtäminen on vaikeaa Muuratjärven ja Päijänteen välillä. Luonnolliset esteet toimivat tässä tapauksessa kalastusta rajoittavina tekijöinä. Myös Muuramen osakaskunnan osakkaat kalastivat pääasiassa oman kotinsa lähivesissä, johtuen pääasiassa siitä ettei siirtymiin haluttu käyttää juurikaan aikaa.

Yhdistämiset eivät juuri vaikuttaneet viehekalastajien kalastusmahdollisuuksiin. Molempien osakaskuntien vesialueelle on ollut mahdollista hankkia kalastusalueen myymiä yhtenäislupia, joilla voi harjoittaa vetouistelua ja heittouistelua. Haastatellut olivat havainneet, että vetouistelun suosio on ollut hienoisessa kasvussa jo pidemmän aikaa. Vetouistelumahdollisuudet ovatkin hyvät juuri yhtenäislupien ansiosta.

Ammattikalastajien kalastusmahdollisuudet ovat parantuneet yhdistämisissä. Esimerkiksi haastateltavista V3 harjoitti nuottakalastusta sivutulon lähteenä. Hän kertoi, että nyt voi olla mahdollista kokeilla uusia nuotanvetopaikkoja, joista voi löytyä hyviä apajia. Esteenä oli se, että uuden apajan löytäminen kestää mahdollisesti pitkään. Ammattikalastuksen mahdollisuudet ovat sikäli parantuneet, että vuodenaikojen vaihteluiden myötä myös saaliskalat liikkuvat eri paikoissa ja ammattikalastajalla on isompi alue josta valita pyydyspaikkansa.

4.4.2 Saalisvarmuuden muuttuminen

Joidenkin haastateltujen mielestä yhdistäminen ei vaikuttanut saalisvarmuuteen. Heidän mielestä entisen osakaskunnan kalavedet olivat riittävät saalisvarmuuden turvaamiseen. Joidenkin haastateltujen mielestä yhdistäminen kuitenkin vaikutti positiivisesti saalisvarmuuteen. V3 mukaan yhdistämisellä oli pieni vaikutus saalisvarmuuden kasvuun, sillä se on voinut helpottaa muikun pyyntiä.

”No en usko, että tää yhdistäminen ois oikeestaan siihen varsinaisesti vaikuttanu, että ehkä joillekin, jotka verkolla muikkua kalastaa, niin niille on saattanut olla merkitystä tällä. Tällä että voi niinku voi niinku viedä verkkoja sinne missä muikkuja on.”

Saalisvarmuuden muutos on V2 mielestä riippuvainen kalastajasta ja hänen taidoistaan. Hänen näkemyksensä asiasta on seuraavanlainen.

”No kyllä sieltä kalamies on aina kalat saanu, mutta tuota (naurua) en tiää, mutta kyllä varmaan niinku satunnainen kalastajan kalansaantivarmuus on jos on vähänkään perillä, niin se on parantunut.”

Molemmista kommentteista nousee esille näkemys, että kokemus saalisvarmuuden muutoksesta on riippuvainen kalastajasta ja käyttötarpeesta. Kumpikaan haastatelluista ei ollut kokenut muutosta henkilökohtaisesti, mutta he kuitenkin uskoivat, että joillekin on ollut hyötyä yhdistämisestä.

4.5 Yhdistämisen vaikutus kalatalouden institutionaaliseen osa-alueeseen

4.5.1 Osakaskuntien taloudelliset toimintaedellytykset

Haastateltava M2 oli vahvasti sitä mieltä, että isoissa osakaskunnissa on paljon enemmän resursseja, jolloin toiminnasta voisi tehdä ammattimaisempaa. Haastateltava esitteli ison osakaskunnan mahdollisuuksina kunnollisten välineiden hankinnan ja tehokkaamman kalastuksentralon. Isommassa osakaskunnassa olisi mahdollista hankkia osakaskunnalle erilaista välineistöä, josta olisi hyötyä kalavesien hoidossa. M2 ilmaisi asian seuraavasti.

”.... niin välineistöä on pyritty, on pyritty hankkimaan, et kyllä siinä olis sitten niinkun suurempien yksikköjen kohdalta, niin se muodostuis selvästi paremmaks. Se ei ole pelkästään sitä lyijykynän hankkimista, saattais olla jotain muutakin.”

Pienten osakaskuntien ongelmaksi koettiin pääasiassa se, että toiminta ei ole kovin mielekästä, kun hoidettava vesialue on pieni ja toimintapääoma pieni. Haastateltavat kokivat järjestelmällisesti isommat yksiköt järkevämmiksi toimintayksiköiksi. V3 mainitsi että pienet osakaskunnat usein passivoituvat, eikä niiden vesialueita sitten hoida mikään instanssi. V3 mainitsi että isossa osakaskunnassa on mahdollista tehdä suurempia määriä istutuksia, jolloin pyydysmerkkienkin myynti on suurempaa. Tämä puolestaan lisää jatkossa istutusmäärärahoja. Pienten osakaskuntien toiminta saattaa hiipua siitä syystä, ettei osakaskunnalla ole mahdollisuuksia harjoittaa järkevää toimintaa. Jos osakaskunnalla ei ole varaa tehdä juuri muuta kuin kokousta, on ymmärrettävää, että sen toiminta hiipuu.

Yhdistyneissä osakaskunnissa ei tehty minkäänlaisia rahanjakoja ennen yhdistämistä, joten osakaskuntien toimintarahat eivät vähentyneet. V3 mainitsi, että toimintarahat ovat lisääntyneet, kun taloudenpito on yksinkertaisempaa. Hänen mukaansa oli mahdollista käyttää enemmän rahaa itse toimintaan, kun ei tarvinnut pyörittää kolmea erillistä osakaskuntaa ja pitää huolta kolmen osakaskunnan vakavaraisuudesta. V2 oli myös samoilla linjoilla. Hänen mukaansa yhdistäminen on vaikuttanut osakaskunnan talouteen positiivisesti.

”No kyllä meillä tällä hetkellä on niinku nyt, kun toi yhdistämissysteemi on, niin nyt on rahaa käytettävissä enemmän.”

M2 mainitsi, että vuosittainen säästö kokouskuluissa on parinsadan euron luokkaa, kun tarvittavien kokousten määrä on vähentynyt. Vaikka säästöt ovat kohtuullisen pieniä, ovat ne kuitenkin luonteeltaan pysyviä. Kun yhdistämisen kustannukset ovat kertaluontoisia, niin siitä koituvat säästöt ovat jatkuvia ja pysyväluontoisia.

4.5.2 Osakaskuntien inhimilliset toimintaedellytykset

Molemmissa yhdistämistapauksissa yhdistäminen oli tuonut kokouksiin mukaan muutaman uuden aktiivisen osakkaan. Vaikutus ei ole lukumääräisesti iso, mutta kun toimijoiden tarve ei osakaskunnissa ole kovin suuri, niin tätä taustaa vasten lisäys oli kuitenkin huomattava. Muutama aktiivijäsenen lisäys helpottaa kuitenkin työnjakoa todella paljon. Uudet aktiivit ilmestyivät yhdistämistä käsittelevään kokoukseen, josta oli tiedotettu laajasti. On epäselvää, lähtivätkö nämä osakkaat mukaan sen vuoksi, että yhdistäminen olisi aktivoinut toimintaan, vai siksi että tiedotuksen ansiosta kiinnostus yleisesti osakaskuntatoimintaa kohtaan kasvoi. Seuraus oli kuitenkin se, että yhdistämisestä tiedotettaessa kokouksiin tuli muutama kävijä, jotka pysyivät myöhemminkin osakaskunnan toiminnassa mukana. Muutamankin aktiivisen osakkaan

lisäys parantaa osakaskunnan institutionaalista kestävyyttä huomattavasti. M2 mukaan uusien aktiivien mukaantulo tapahtui seuraavasti.

”Siihen saattoi muutama tulla uteliaisuuttaan kuuntelemaan että että ei siellä merkittävää ryntäystä tapahtunut, mutta jokatapauksessa voidaan sanoa, että muutamia muutamia tuli mukaan. Jotka on näkyneet sitten myöhemminkin niin aina kokouksissa ja tilaisuuksissa.”

Molemmissa yhdistämistapauksessa samat vanhat aktiivit olivat jatkaneet toimintaansa myös yhdistyneessä osakaskunnassa. Voimavarat olivat yhdistyneet molemmissa tapauksessa onnistuneesti. V3 kommentissa ilmenee selkeästi voimavarojen yhdistymisen vaikutus osakaskunnan toiminnallisuuteen. Hänen mukaansa yhdistämisellä oli selkeästi aktivoiva vaikutus ja nyt osakaskunnalla on paremmat inhimilliset resurssit käytössään. Hänen mukaansa yhdistämisestä oli selkeää hyötyä.

”...mun mielestä se kyllä aktivoi tätä että kun ennen osakaskuntien kokouksissa oli ihan kourallinen väkeä, niin kyl meillä semmonen 15-20 henkeä nykyään on ollu.”

Vanhat aktiivit olivat pysyneet osakaskunnan toiminnassa mukana, vaikka muutama väistyikin yhdistymisen myötä johtotehtävistä. Johtotehtävistä väistyminen johtui yksinkertaisesti siitä, että uudessa osakaskunnassa oli vastaavasti vähemmän hoitokunnan paikkoja kuin yhdistyneissä osakaskunnissa oli. V3 kuvasi tätä tilannetta seuraavasti.

”Tietysti kun kolme osakaskuntaa yhdistyy, niin näitä johtokuntapaikkoja [hoitokuntapaikkoja] ei oo niin paljon, että niin niitä jäi niinku niistä tehtävistä pois, mutta ei ne mitenkään passiivisiksi jäänyt, että...tuota voi sanoa, että ne on hyvin aktiivisia tarvittaessa edelleenkin.”

Hoitokunnan paikat oli jaettu molemmissa tapauksissa siten, että jokaisesta yhdistyneestä osakaskunnasta oli jäseniä hoitokunnassa. Voimavarat yhdistettiin sillä tavoin, että valta jakautuisi mahdollisimman tasaisesti vanhojen osakaskuntien kesken. Tällä varmistettiin myös se, että hoitokunnalla olisi paras mahdollinen tieto kaikista osakaskunnan vesialueista.

4.5.3 Osakaskuntien aseman muutos kalatalouden instituutioissa

Yhdistäminen lisäsi haastateltujen mukaan osakaskunnan arvovaltaa muiden instituutioiden edessä. Haastateltava M2 näki, että isolta osakaskunnalta pyydetään näkemyksiä osakaskuntaan liittyvissä asioissa, eikä osakaskuntaa sivuuteta. Hänen mielestään kymmenen pientä osakaskuntaa jää omaan pienuuteensa, mutta yksi iso huomioidaan varmasti. Haastatellun mielestä osakaskunnalla oli suuri arvovalta kalastusalueen kokouksissa pitkälti suuren kokonsa ansiosta. Haastateltava oli ollut myös kalastusalueen johtotehtävissä, joten iso osakaskunta saa mahdollisesti myös helpommin johtotehtäviä kalastusalueessa kuin pieni osakaskunta.

Haastateltava V3 mukaan isomman osakaskunnan sanomisten painoarvo on suurempi kalastusalueen kokouksissa. Isomman osakaskunnan näkemykset otetaan vastaan vakavammin ja niitä kuunnellaan. Yksi ongelma V3:n mukaan kuitenkin löytyi osakaskunnan asemasta kalastusalueessa. Kun aikaisemmin kolmella osakaskunnalla oli ollut kolme ääntä, nyt yhdistämisen jälkeen samaa vesialuetta edustetaankin vain yhdellä äänellä. Hiljattain kalastusalueessa käsiteltiin asiaa, jossa oli kyseessä Virransalmen osakaskunnan etu. Asiasta olisi muuten tullut äänestys, mutta äänestyksen lopputuloksen ollessa etukäteen hyvin selvillä, ei äänestykseen menty. Kalastusalueessa tehty päätös oli Virransalmen osakaskunnan edun vastainen. Haastateltava koki ongelmalliseksi sen, että

yhdistäminen vei äänivaltaa kalastusalueessa ja siellä voitiin nyt helpommin tehdä päätöksiä, jotka ovat Virransalmen osakaskunnan etujen vastaisia. Lainsäädäntö (Kalastuslaki 1355/1993, 73§ ja 74§) ei tässä tapauksessa ole edullinen yhdistyneille osakaskunnille. Laki heikentää tällä tavoin huomattavasti osakaskunnan institutionaalista kestävyyttä. Kyseinen lainkohta saattaa aiheuttaa esteitä tulevaisuuden yhdistymisille.

4.6 Osakkaiden kokemuksia yhdistämisestä

4.6.1 Yhdistymisen valmistelu

Haastateltava V3 kertoi, että yhdistämisessä on kyse kahdesta eri prosessista, teknisestä valmistelusta ja ihmisten henkisestä valmistelusta. Haastatellun mielestä jälkimmäinen prosessi on kaikkein tärkein. Haastatellun mielipiteeseen on helppo yhtyä. Yhdistämisprosessit tuskin kaatuvat teknisen toteutuksen puutteellisuuteen. Osakkaiden valmistelu yhdistämiseen on paljon tärkeämpi prosessi. Osakkaiden vastustaminen on ainut syy, mihin yhdistäminen voi kaatua. Haastateltavan mukaan henkinen prosessi on keskustelua ihmisten kanssa ja asian rauhallinen hoitaminen ja esittämällä että kuinka paljon etuja yhdistämisestä on ja kuitenkin miten vähän haittaa siitä on. Haastateltavan kertoman mukaan eräs yhdistäminen Mäntyharjun alueella oli epäonnistunut, koska yleiskokous oli äänestänyt yhdistämistä vastaan. Kyseisen osakaskunnan puheenjohtaja oli jättänyt tehtävänsä osakaskunnassa epäonnistuneen yhdistämisen jälkeen. Vastustus oli herännyt lähinnä passiivisten osakkaiden keskuudessa, jotka ilmaantuivat yleiskokoukseen ja äänestivät yhdistämistä vastaan. Yhdistymistä valmisteltaessa tiedotus tulisi tämän vuoksi ulottaa myös passiivisten jäsenten keskuuteen. Yhdistämisen hyödyt ja mahdolliset haitat tulisi tuoda mahdollisimman seikkaperäisesti esiin. Samalla tulisi esittää myös odotettavissa olevien hyötyjen suuruus ja haittojen suuruus. Myös kustannukset ja niiden jakautuminen tulisi tehdä mahdollisimman selkeäksi. Yhdistymisen tuomat säästöt tulisi ottaa myös esille tiedottamisessa. Mikäli näin ei tehdä, haitat voidaan virheellisesti kokea yhtä suuriksi hyötyjen kanssa.

4.6.2 Entisten osakaskuntien säilyminen uuden osakaskunnan toiminnassa

Muuramen osakaskunnan hallinnossa on M2:n mukaan herrasmiessopimus, jonka mukaan tietty osa hallinnosta valitaan Muuratjärven puolelta ja osa Päijänteen puolelta. Tällä varmistetaan se, että hallinto olisi mahdollisimman kattava koko alueelta. Myös Virransalmen osakaskunnassa vanhat rajat näkyvät hallinnossa. Keskeiset paikat hallinnossa on täytetty tasaisesti vanhojen osakaskuntien kesken. Tasaisella paikkajaolla on molemmissa yhdistämistapauksissa pyritty siihen, ettei kenellekään tulisi kuvaa, että yhdistämisessä olisi kyse vallan anastamisesta. Tasapuolinen paikkajako on tämän vuoksi todella hyvä ajatus. Hyvänä puolena voidaan pitää myös sitä, että eri osakaskuntien edustajilla on parhaat tiedot oman osakaskunnan vesialueesta, jolloin hallinnossa on myös monipuolista tietoa osakaskunnan vesistä. Ajatuksena tässä on se, että vanhojen osakaskuntien katoaminen on hitaampi prosessi kuin mitä itse yhdistäminen kestää. Tästä ei kuitenkaan seuranne minkäänlaisia ongelmia tutkimusalueilla, sillä kohteissa yhdistäminen on koettu lähes poikkeuksetta erittäin hyväksi asiaksi. Mikäli yhdistyvät osakaskunnat eivät ole henkisesti valmiita yhdistymiseen, voi tästä seurata ongelmia.

Eräänlaisena huomiona voidaan pitää sitä, että kaikissa haastatteluissa toistui entiset rajat ja osakaskunnat. Osakaskunnat ovat olleet yhdessä vasta muutaman vuoden. Yhdistämistä edeltävä erilläolon tilanne oli vallinnut paljon pidempään, jopa kymmeniä

vuosia. Vaikka haastateltavat sanoivatkin, että vanhat osakaskunnat eivät juuri näy missään, voidaan kuitenkin sanoa, että vanhat osakaskunnat esiintyivät useasti haastateltavien puheissa. Haastattelun kysymykset saattavat olla myös syynä vanhojen osakaskuntien korostumiseen. Kysymyksissään pyydetään jatkuvasti vertaamaan entistä ja nykyistä tilannetta. Näinollen huomio ei välttämättä ole paikkansapitävä. Hyvät muistikuvat ja käsitykset poistetuista rajoista antavat kuitenkin ymmärrystä siitä, että osakaskuntarajat ovat hyvinkin merkittäviä asioita ja rajojen olemassaolo tiedostetaan hyvin. Rajojen poistaminen yhdistettäessä voi siten olla hyvinkin pelottava asia. Varsinkin, mikäli toinen osakaskunta ei ole hyvin tunnettu, voivat epäluulot ja pelot olla esteenä yhdistämiselle.

5. TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuskohteet olivat varsin erilaisia. Muuramen yhdistämistapauksessa kyseessä oli pitkään jatkuneen toiminnan lainmukaistaminen. Muuramen osakaskunnan vesialuetta oli hoidettu saman kalastuskunnan puitteissa jo useita kymmeniä vuosia. Lakimuutokset olivat vaikuttaneet tilanteeseen siten, että eri jakokuntien kuuluminen samaan kalastuskuntaan oli tietyssä vaiheessa lainvastaista. Toimintaa kuitenkin jatkettiin, sillä molempien jakokuntien osakkaat olivat halukkaita jatkamaan yhteistoimintaa kalastuskunnassa. Nyt tutkittu yhdistäminen oli tämän kalastuskunnan toiminnan lainmukaistamista. Vaikka Muuramen osakaskunnan yhdistämisellä ei ollut juuri mitään vaikutusta osakkaiden kalastukseen oli sillä kuitenkin myönteistä vaikutusta kalastuksen järjestämiseen. Hyötyä oli esimerkiksi Muuramenjoen koskialueen hallinnoinnin helpottuminen. Toiminnan keventyminen jakokuntien poistuessa oli Muuramen osakaskunnan yhdistämisestä koettu keskeisin etu. Virransalmen osakaskunnan yhdistämisessä oli kyse aiemmin alkaneen yhteistyön vahvistamisesta ja virallistamisesta. Yhdistämisen vaikutukset kalastuksen harjoittamiseen ja järjestämiseen olivat erittäin positiivisia. Kalastuksenhoito helpottui ja yhdistämisen ansiosta siihen oli myös enemmän varoja. Myös kalastuksen harjoittaminen helpottui merkittävästi, sillä rajojen poistumisella oli suuri merkitys kapeassa päävesistössä (Kuva 2). Edellisten lisäksi vaikutukset organisaation keventymisessä olivat huomattavia. Yhden haastattelun mukaan organisaation keventäminen olikin yhdistämisen päätavoite.

5.1 Osakaskuntien yhdistämisen vaikutuksista kestävään kalatalouteen

Osakaskunta-aktiivien haastatteluista on pääteltävissä, että yhdistämisillä oli positiivinen vaikutus kestävään kalatalouteen kaikilla neljällä osa-alueella. Yhdistämisistä saadut positiiviset kokemukset olivat selkeitä, mistä voidaan päätellä että yhdistämiset ovat hyviä ja suositeltavia toimenpiteitä. Saadaksemme yhdistämiset vieläkin paremmiksi, on syytä huomioida muutamat asiat, joissa on vielä parannettavaa. Nämä epäkohdat ovat pieniä, mutta niihin puuttamalla voidaan yhdistämisistä tehdä entistäkin houkuttelevampia. Haastatteluissa kielteisinä asioina nähtiin vesialueen edustuksen heikentyminen kalastusalueessa ja yhdistymisen aiheuttama tilapäinen rasite osakaskunnan taloudelle. Tässä vaiheessa on syytä ottaa huomioon se, että osa kielteisistä vaikutuksista on saattanut jäädä mainitsematta haastatteluissa. Tämä voi johtua siitä, että tutkimuksen julkisuusaste on tässä tapauksessa kohtuullisen suuri. Osakkaat eivät saaneet täyttä nimettömyyttä haastattelutilanteessa, mikä on saattanut vaikuttaa haastatteluissa annetun tiedon määrään ja laatuun. Voidaan myös epäillä, onko haastattelu kattava menetelmä institutionaalisen kestävyuden selvittämisessä. Haastatellut osakkaat olivat paikallisia, minkä vuoksi haastatteluissa saatu näkemys on vahvasti paikallisen intressin mukainen. Emme siis voi

saada kattavaa ja objektiivista käsitystä osakaskunnan institutionaalista kestävydestä haastatteleamalla vain paikallisia aktiiveja. Asiat, jotka saattavat vaikuttaa paikallisista neutraaleilta tai jopa positiivisilta, voivat olla ei-paikalliselle intressille kielteisiä asioita. Esimerkiksi ei-paikallisten osakkaiden poistuminen osakaskunnan hoitokunnasta voi olla paikallisille osakkaille varsin neutraali asia. Kalataloushallinnon institutionaalisen kestävyden kannalta tämä on kuitenkin haitallinen muutos.

Osakaskuntien yhdistämisellä oli selkeä vaikutus osakaskuntien hoitokunnan rakenteeseen. Virransalmen osakaskuntaan yhdistetyssä osakaskunnan hoitokunnassa oli ennen yhdistämistä ei-paikallista edustusta. Kun yhdistäminen tapahtui, jäivät nämä ei-paikalliset osakkaat hoitokunnasta. V1 mukaan yhdistämisessä tapahtui juuri edellämainitulla tavalla.

”Tuota nyt tässä vaiheessa me kun yhdistettiin niin ne [ei-paikalliset] jäi pois, kun sehän on sitten tuota tämmönen tuota kalastuskunnat voi ne sinne [hoitokuntaan] ilmoittaa, eli nyt tähän tuli toimijoita tietty määrä eli oli sovittu että kolme jäsentä kustakin kalastuskunnasta, niin se rajas ulos porukasta...tuota siellä on yksi mökkiläinen mutta asuu niinku tässä kylällä ja johtokunnassa [hoitokunnassa] ja jotkut kaks kappaletta Espoosta tai Kouvolasta...niin ne on nyt sitten ollut pois, mutta kalastusaktiivisuus on entisellään.”

Tutkitussa yhdistämistapauksessa ei-paikalliset osakkaat jäivät pois hoitokunnasta. On vaikea sanoa, johtuuko tämä osakaskuntien yhdistämisestä. Syynä tähän voivat olla myös pitkät kokousmatkat, vähäinen kiinnostus osakaskuntatoimintaan tai se, että asiat on hoidettu osakaskunnassa niin hyvin että ei-paikallisilla ei ole tarvetta osallistua. Syy-seuraussuhteen toteennäyttäminen vaatisi jatkotutkimusta, sillä yhden tapauksen perusteella on vaikea tehdä kattavia johtopäätöksiä. Tässä tapauksessa oli kuitenkin havaittavissa, että yhdistämisten aikaan ei-paikalliset jäivät pois osakaskunnan hoitokunnasta. Mikäli oletetaan, että yhdistämiset johtavat ei-paikallisen edustuksen vähenemiseen, on tarpeen pohtia tähän vaikuttavia syitä. Kun osakaskunnissa on tarjolla vähemmän hoitokuntapaikkoja, ne saattavat mennä suuremmalla todennäköisyydellä paikallisille osakkaille. Tällä tavoin yhdistämiset saattavat vähentää ei-paikallista osallistumista osakaskuntien hoitokunnissa. Samalla ei-paikallisten osakkaiden vaikutusmahdollisuudet pienentyvät myös kalastusalueissa. Yhdistämisellä voi pitkällä aikavälillä olla negatiivisia vaikutuksia kalastusalueiden institutionaaliseen kestävyteen. Yhdistämiset todennäköisesti vähentävät ei-paikallista edustusta kalastusalueissa, sillä osakaskunnan edustaja kuuluu osakaskunnan hoitokuntaan. Ei-paikallisen edustuksen puute voi johtaa siihen, että yhdistämiset tekevät kalastusalueista paikallisten intressien tiivistetyn edustuselimen. Eräs syy ei-paikallisten osakkaiden osallistumattomuuteen on se, että ei-paikallisten kalastus, joka on useimmiten aktiivivälineillä tapahtuvaa, on turvattu lääninkohtaisilla luvilla Salmen ym. (2001, 48) tutkimuksessa havaittiin, että ei-paikallisten osakkaiden heikkoon osallistumiseen on yleensä syynä se, että kokouksissa käsiteltävät asiat ovat yleensä passiiviseen kalastukseen tai ammattikalastukseen liittyviä. Ei-paikalliset osakkaat kokevat nämä asiat usein vieraaksi itselleen, jolloin myöskään ei synny halua osallistua kokouksiin. Paikallisten omistajien aktiivisuus kun usein selittyy oman kalastuksen turvaamisella, joka on yleensä passiivisilla pyydyksillä kalastamista (Tonder & Muje, 2002). Passiivista kalastusta koskeva päätöksenteko ja luvanmyynti tapahtuvat osakaskunnissa, joten paikallinen intressi on edustettuna siellä voimakkaammin.

Kalavesityöryhmän (Maa- ja metsätalousministeriö 1995) tehtävänä oli edistää nykyistä yhtenäisempien vesialueiden käyttöyksiköiden muodostumista heikentämättä kuitenkaan vesialueiden omistajien oikeussuojaa. Kalavesityöryhmän tavoitteet toteutuivat

odotetusti. Kalavesityöryhmän muistiossa ei kuitenkaan ollut huomioitu, mitä sivuvaikutuksia ehdotetuilla toimenpiteillä tulisi olemaan. Esimerkiksi ei-paikallisen edustuksen muutosta ei osattu ennakoita. Kalavesityöryhmä ei myöskään ollut pohtinut yhdistyneen osakaskunnan aseman muutosta kalastusalueessa. Vaikka osakaskuntien yhdistämisten vaikutukset ovat pääasiassa varsin positiivisia, olisi tarvetta muutamalle toimenpiteelle. Valtio voisi tukea pienten osakaskuntien yhdistymisiä rahallisesti, sillä pienten osakaskuntien yhdistämiset ovat tarpeellisimpia ja pienimmillä osakaskunnilla on myös vähäisimmät varat. Esimerkiksi Mäntyharjulla oli useita pieniä osakaskuntia, jotka ovat passivoituneet, eikä niiden yhdistymistä muihin osakaskuntiin voida nykyisellä järjestelyllä edistää. Myös kalastuslain tietyt kohdat (Kalastuslaki 1355/1993, 73§ ja 74§) kaipaivat muutosta. Edustuksen heikentyminen kalastusalueessa voi vähentää mielenkiintoa yhdistämisiä kohtaan. Lakia voisi muuttaa siten, että äänimäärä kalastusalueessa olisi sidoksissa osakaskunnan pinta-alaan. Tämän hetkinen tilanne suosii pieniä osakaskuntia, mikä ei omalta osaltaan edistä nykyistä yhtenäisempien vesialueiden käyttöyksiköiden muodostumista. Eräs ongelmakohta on ei-paikallisten osakkaiden vähäinen edustus osakaskunnan hoitokunnassa ja kalastusalueessa. Ei-paikallisen edustuksen lisäämiseksi tulisi tehdä toimenpiteitä, jotka voisivat liittyä entistä kattavampaa tiedotukseen ja kokousajankohtien muuttamiseen. Ei-paikallisen intressiin tulisi yhdistämisten myötä kiinnittää huomiota entistä enemmän, sillä yhdistämisten sivuvaikutuksena oli ei-paikallisen intressin aseman heikentyminen.

5.2 Osakaskuntatoiminnan institutionaalisen kestävyuden lisääminen

Salmen ym. (2001, 17) tutkimuksessa selvisi, että vähäinen kokousaktiivisuus on niin pienien kuin suurienkin osakaskuntien ongelma. Virransalmen tai Muuramen osakaskuntien yhdistymisissä ei toimintaan tullut kovinkaan montaa uutta aktiivista. Yhdistäminen kylläkin vaikutti sillä tavoin, että vanhat aktiivit pysyivät toiminnassa mukana, minkä vuoksi osakaskunnissa on tällä hetkellä riittävästi toimijoita. Yhdistämisen lisäksi tulisi miettiä muita keinoja inhimillisten resurssien lisäämiseen osakaskunnissa.

5.2.1 Osakaskunta-aktiivien ikääntyminen ja nuorien aktivoiminen

Haastatteluissa toistuvana teemana oli osakaskuntatoimijoiden ikääntyminen. Havainto on yhteneväinen Mujeen (1995, 167) havaintojen kanssa. Osakasmäärät ovat kasvussa mökkien lisääntymisen ansiosta, mutta toimintaan osallistuvien osakkaiden määrä on laskussa. Ei-paikalliset osakkaat osallistuvat toimintaan vähemmän aktiivisesti kuin paikalliset osakkaat (Salmi ym. 2001, 20). Osakaskuntatoimintaan ei juuri tule uusia jäseniä ja osakaskunta-aktiivit ovat ikääntyneitä. Mökkiläisten osallistumattomuuden yhtenä syynä pidetään osakaskuntien kokousten kevättalvista ajankohtaa (Salmi 2001, 48). Mökkiläisosakkaat eivät ole tällöin paikkakunnalla ja on oletettavaa, etteivät he jaksa tulla paikkakunnalle pelkästään tämän vuoksi. Mahdollinen syy on myös se, etteivät mökkiläiset ole tietoisia osakkuudestaan. Myös kiinnostus osakaskuntatoimintaa kohtaan voi olla vähäistä. Muita syitä mökkiläisten vähäiseen osallistumiseen ovat kalastamattomuus tai kokouksista tiedottamisen vähäisyys. (Muje 1995, 167)

Suurimmassa osassa osakaskuntia aktiivien ikärakenne on painottunut iäkkäisiin. Tutkimuksessa haastateltujen aktiivien iät vaihtelivat noin 45 ikävuodesta aina 70 ikävuoteen asti. Helppona oletuksena nuorten puuttumisesta osakaskuntatoiminnasta on kuntien muuttotappio ja kuntien ikärakenteen muutos. Tämä oletus ei kuitenkaan välttämättä pidä paikkaansa. Muuramen kunta on ollut jo useita vuosia Suomen

suurimpien muuttovoittokuntien joukossa ja alueelle on muuttanut jatkuvasti nuoria ihmisiä. Ei voida olla varmoja, miten paljon paikkakunnalle muuttaneilla on osuuksia yhteisiin vesialueisiin. Muuramen kunnan asukasmäärän ja ikärakenteen muutos ei kuitenkaan ole näkynyt millään tavalla Muuramen osakaskunnassa. Syy nuorten poissaoloon löytynee muualta. Haastatteluissa tuli selville, että nuoret eivät ole kiinnostuneita osakaskuntatoiminnasta. Nuoret ovat kuitenkin kiinnostuneet kalastamisesta ja kalastuksenvalvonnasta. Kiinnostuksen puutteen epäiltiin johtuvan osakaskuntatoiminnan kuivakkuudesta ja osakaskuntatoiminnan vaativuudesta. Muotoseikkojen ja virallisten pöytäkirjojen kanssa toimiminen koettiin esteeksi nuorten mukaan saamiselle. Myös osakaskuntien käymien oikeudenkäyntien uskottiin pitävän nuoria poissa toiminnasta. On vaikea sanoa, mikä näistä syistä olisi todennäköisin syy nuorten poissaolemiseen. Yleinen havainto haastatelluilla oli se, etteivät nuoret ole kiinnostuneita muidenkaan järjestöjen toiminnasta. Voidaan olettaa että järjestötoiminta on toimintamuoto, jolla ei ole juuri sijaa nykypäivän yksilöllisyyttä korostavassa yhteiskunnassa. Osakaskuntatoiminnasta ei useinkaan makseta korvausta, vaan toiminta on pääasiassa vapaaehtoistoimintaa. Haastatteluissa nousi esille näkemys, että nuoriso toimii itsekkäämmillä perusteilla kuin aikaisempi sukupolvi. Tämä itsekkyyks on oman edun tai hyödyn tavoittelua. Mikäli osakaskuntatoiminnassa maksettaisiin korvauksia aktiivisuudesta, voisivat nuoret olla kiinnostuneempia. Todellisuus on kuitenkin se, ettei suurimmalla osalla osakaskunnista ole nykyisellään mahdollisuuksia maksaa riittäviä korvauksia aktiiveille. On mahdollista, että yhdistämiset ovat vain tekohengitystä osakaskuntatoiminnalle, jonka tulevaisuus on epävarma. On myös mahdollista, että yhdistämisten avulla osakaskunnista tulee taloudellisesti merkittävämpiä toimijoita. Tämän vuoksi aktiivisuus isossa osakaskunnassa voi tulevaisuudessa olla meriitti työelämässä. Osakaskuntien arvostus voi nousta yhdistämisen myötä sille tasolle, että nuoret kiinnostuvat toimintaan osallistumisesta. Mikäli toiminta on erään haastatellun mainitsemaa ”lyijykynän hankkimista”, voi nuorien mukaan saaminen olla vaikeaa, sillä nuoret eivät välttämättä kiinnostu pienimuotoisesta toiminnasta, jossa määrärahat ovat vähäiset. Mikäli toimintaan saadaan yhdistämisten ansiosta palkattua edes osa-aikaista työvoimaa, voidaan välttyä Salmen ym. (2001, 18) havaitsemalta ongelmalta, missä työ kasaantuu vain muutaman aktiivin harteille ja osakaskunnan toiminta passivoituu. Rahavirtoja voisi mahdollisesti ohjata istutuspainotteista vesistönhoidosta ja suunnata rahaa enemmän kalastuksen ohjaukseen. Tällä rahalla voitaisiin osakaskunnalle palkata työvoimaa.

On myös mahdollista, että osakaskuntatoiminta ei kiinnosta nuoria sen vuoksi, että osakaskunnan hoitokuntaan voi olla vaikea päästä. Mujeen (1995, 156) havaintojen mukaan hoitokunnan vaihtuvuus on ollut varsin pientä. Vaihtuvuus selittyy Mujeen (1995, 156) mukaan lähinnä sillä, että vanhat aktiivit eläköityvät hoitokuntapaikastaan. Ikääntymisellä tapahtuva hoitokunnan vaihtuvuus johtuu siitä, että toiminnassa ei ole mukana nuoria aktiiveja, jotka korvaisivat vanhemmat osakkaat hoitokunnasta jo aikaisemmin. Kuitenkin Mujeen (1995, 167) havainnon mukaan osakaskuntien kokouksien osallistujamäärät ovat pysyneet suunnilleen samana aina 1950-luvulta saakka. Osakaskuntatoimintaan on siis jatkuvasti tullut jonkin verran uusia aktiiveja. Koska vaihtuvuus on näin hidasta, osakaskuntien hoitokunnat ovat tulevaisuudessakin ikääntyneitä. Emme voi sanoa selkeää syytä hoitokunnan huonolle vaihtuvuudelle. Onko syy siinä, etteivät nuoret ole kiinnostuneita osakaskunnan toiminnasta ylipäätään, vai onko syy siinä, että kiinnostus toimintaan herää vasta siinä vaiheessa kun hoitokunnassa on vapaa paikka.

5.2.2 Ei-paikallisten osakkaiden aktivoiminen

Salmen ym. (2002, 11) laajan tutkimuksen mukaan osakaskuntien kokouksiin osallistuvista paikallisia osakkaita on keskimäärin 80 %. Ei-paikallisten osuus kokouksiin osallistuneista on siten vain 20 %. Osakaskuntien olisi hyvä saada toimintaan mukaan myös ei-paikallisia osakkaita osakaskuntatoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Tämä voisi tapahtua mökkiläisten osakaskuntatietoisuuden lisäämisellä. Osakkuudesta, toiminnasta ja kokouksista tiedottamista tulisi lisätä valtakunnallisella taholla, jolloin tiedottaminen ei jäisi osakaskuntien vastuulle. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (2004, 8) mukaan ”aluekehittämisen lähtökohtana tulee olla vahva kaupunki- ja maaseutupolitiikka sekä niitä yhdistävä vuorovaikutuspolitiikka.” Ei-paikallisten ja paikallisten ihmisten yhdistäminen osakaskunnissa olisi mielekäs tapa vahvistaa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta. Osakaskuntien kokoustiedottamisesta tulisi tehdä entistäkin kattavampaa. Osakaskuntien kokouksista tiedottaminen tapahtuu usein paikallislehdissä ja ilmoitustauluilla (Muje 1995, 155, Salmi ym. 2002, 12). Myös tässä tutkimuksessa kohteina olleissa osakaskunnissa tiedottaminen rajoittui paikalliselle tasolle. Tasapuolisuuden vuoksi tiedottamista tulisi laajentaa huomioiden erityisesti ei-paikallisten osakkaiden asemaa. Myös Salmen ym. (2001, 49) mukaan tiedottamista tulisi lisätä ei-paikallisia huomioiden niin osakaskunnissa kuin kalastuskunnissa. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu perinteisen tiedottamisen korkea hinta. Osakaskunnissa on usein satoja osakkaita, jolloin kirjepostin lähettäminen tulee kalliiksi. Esimerkiksi Virransalmen osakaskunnassa oli yhdistämisten jälkeen 797 osakasta. Laajat postitukset vievät myös kohtuuttomasti aikaa kirjeiden lähettäjältä. Tiedottamisessa voitaisiin harkita tietotekniikan entistä parempaa käyttöä. Osakasluetteloista voitaisiin tehdä sähköpostilistat, joita käytettäisiin osakaskunnan asioista tiedottamiseen. Sähköpostiosoitteiden hankkiminen olisi mahdollisesti hieman työläs prosessi, joka myös maksaisi jonkin verran. Tällä tavalla tiedottaessa saataisiin parempi kattavuus, joka huomioisi myös ei-paikallisten osakkaiden aseman. Ei voida olla varmoja, tavoittaako tämäkään tiedotustapa kaikkia osakkaita. Ainakin tulevaisuudessa tämän tiedotustavan käyttöä olisi hyvä harkita. Myös osakaskuntien kokouksien ajankohtia voisi muuttaa ei-paikallisia osakkaita huomioivaksi. Salmen ym. (2001, 48) mukaan mökkiläiset eivät osallistu osakaskunnan kokouksiin sen vuoksi, että kokoukset ovat sellaisiin aikoihin jolloin he eivät ole paikkakunnalla. Varsinkin osakaskunnan hoitokuntaa valittaessa tulisi kokous järjestää kesäaikaan. Tällöin osakaskunnan osakkailla olisi tasapuolisempi mahdollisuus osallistua.

Osakaskuntatoiminnan jatkon turvaaminen on moniosainen prosessi. Osakaskuntien nykyisillä toimijoilla on suuri vastuu päätettäessä yhdistämisistä. Siitä on apua tämän hetkiseen aktiivijäsenten puutteeseen. Tulevaisuuden turvaaminen vaatii muitakin toimenpiteitä. Kun aktiiviosakkaiden jälkikasvu on muuttanut kaupunkiin ja paikallisia nuoria on vaikea saada mukaan toimintaan, on osakaskunnan käännyttävä ei-paikallisiin osakkaisiin ja heidän työpanokseensa. Isossa aktiivijoukossa on paljon hyviä puolia. Työt eivät kasaudu vain muutaman harteille. Isossa joukossa on myös monen alan ammattiosaajia. Ammattitaitoja tehokkaasti hyödyntäen osakaskunta voi toimia entistä paremmin. Työnjakoa voidaan tehdä myös asumispaikkakunnan mukaan. Esimerkiksi kevään ja syksyn istutuksista voisivat vastata paikalliset osakkaat. Ei-paikalliset voisivat hoitaa kirjallisen työn talvisaikaan ja kesällä puolestaan osallistua hoitokalastustalkoisiin.

Ei-paikallisten ja paikallisten osakkaiden vesistönkäyttötrenseissä on suuria eroja (Muje 1995, 168-170, Salmi ym. 2001, 19-20). Ei-paikalliset osakkaat haluaisivat kehittää vesistön käyttömahdollisuuksia, kun taas paikallisilla osakkailla on tarve rajoittaa ulkopuolista kalastusta. Paikalliset osakkaat suhtautuvat usein ei-paikallisten kalastukseen kielteisesti. Salmen ym (2001, 22) tutkimuksessa paikalliset osakkaat eivät kannattaneet

osakaskuntien yhdistämisiä. Ei-paikalliset osakkaat kuitenkin halusivat parantaa vesistön käyttöä yhdistämällä osakaskuntia (Salmi 2001, 22). Myös Virransalmen osakaskunnan yhdistämisessä ei-paikalliset osakkaat olivat innokkaampia osakaskunnan yhdistämisessä kuin paikalliset osakkaat. V3 kuvasi ei-paikallisten innostusta seuraavasti.

”Ja oikeestaan voi sanoa että ne mökkiläiset oli kaikkein innokkaimpia tossa yhdistymisasiassa. Kun tuota avautuu paljon laajemmat vesialueet kalastaa ja kalastaa ja tuota liikkua että ja se on sitten oli kaikkein innokkaimpia sen puolestapuhujia ja se on hyvä asia.”

Parantamalla ei-paikallisten osakaskunnassa, voitaisiin myös lisätä osakaskuntien yhdistymisiä. Osakaskuntien yhdistymiset puolestaan palvelisivat vesien käyttöintressejä laajemmin.

On mahdollista että paikallisille aktiiveille nykyinen tilanne sopii hyvin. Ei-paikallisten mukaan saaminen ei ole paikallisille osakkaille välttämättä tärkeää, vaikka ei-paikalliset osakkaat saattaisivat omistaa hyvinkin suuren osan vesistön käyttöoikeuksista. Tätä oletusta tukee Salmen ym. (2002, 17-18) tutkimus, jossa havaittiin paikallisten olevan tyytymättömiä osakaskuntien aktiivien pieneen määrään. Osakaskunnat eivät kuitenkaan juuri kiinnostuneet ajatuksesta, että toimintaan tulisi mukaan ei-paikallisia osakkaita. Ei-paikallinen osallistuminen on tämän perusteella vähemmän toivottua kuin paikallinen osallistuminen. Salmen ym. (2002, 17-18) havaintojen perusteella 90 % sisävesien aktiiveista toivoi uusia toimijoita osakaskuntaan. Ei-paikallisia halusi osakaskunnan toimintaan sisävesillä vain kuitenkin vain 53 % aktiiveista. Nykyisellään paikalliset päättävät pienellä joukolla osakaskunnan toiminnasta (Muje 1995, 169-170, Salmi ym. 2001, 48). Osakaskuntatoiminnan avautuminen ei-paikallisille lisäisi merkittävästi osakaskunnan institutionaalista kestävyyttä. Tämä tulisi ottaa huomioon kalataloushallinnon ylemmillä portailla, sillä osakaskuntatoiminnasta tiedottaminen ei voi jäädä pelkästään osakaskuntien vastuulle. Osakaskuntien paikallisilla aktiiveilla saattaa olla edellämämainitun kaltainen asenne ei-paikallista osallistumista kohtaan. Tiedottaminen on niin rajallista, ettei se tavoita muita kuin paikallisia osakkaita. Tällä tavoin osakaskunnat saattavat heikentää pohjaa omalta toiminnaltaan. Yksi selitys ei-paikallisten vähäiseen osallistumiseen on se, että osakaskunta on hoitanut asiat niin hyvin, että ei-paikallisilla ei ole ollut tarvetta puuttua asioihin. Kun asia on ei-paikallisten mielestä riittävän tärkeä niin he osallistuvat toimintaan, tai ainakin osoittavat näkemyksensä asiasta.

Osakaskuntien yhdistämisellä oli pieni vaikutus kokouksiin osallistumiseen. Muutamat kiinnostuivat osakaskunnan toiminnasta yhdistämisen ansiosta. Osakaskuntien yhdistämisen suurin vaikutus oli kuitenkin se, että kahden tai useamman osakaskunnan inhimilliset resurssit, eli aktiivit yhdistyivät samaan osakaskuntaan ja pysyivät aktiivisina yhdistämisen jälkeenkin. Voidaan kysyä, että oliko toimijamäärän lisääntyminen riittävä osakaskunnan institutionaalisen kestävyuden kannalta. Voidaan sanoa varmuudella, että toimijoiden määrä on riittävä tällä hetkellä. Tärkeää olisi säilyttää tämän hetkinen aktiivien määrä. Pelkona on, että aktiivien määrä pienenee ajan kuluessa, jolloin muutamien vuosien päästä ollaan samassa tilanteessa kuin ennen yhdistämisiä. Osakaskunnan toimijoiden uusiutuminen olisi tärkeää, jotta aktiivien lukumäärä ei ainakaan vähenisi tulevien vuosien aikana.

5.3 Yhdistymisen esteitä

5.3.1 Taloudellinen kysymys

Osakaskuntien yhdistäminen voi estyä, mikäli yhdistämiskustannukset koetaan liian suuriksi. Haastatelluista vain yksi piti yhdistämisen kustannuksia suurina. Haastatellut kokivat että mikäli yhdistämisiä haluttaisiin enemmän, tulisi valtion vastata rahoituksesta. Osakaskuntien toimintarahat ovat usein varsin rajallisia, joten yhdistämiseen menevät kulut ovat pois kalastuksenhoidosta. Virransalmen osakaskunnan tapauksesta voimme kuitenkin sanoa, että yhdistämisen jälkeen istutusvarat lisääntyivät huomattavasti. Vaikka yhdistämiskustannukset vähentäisivätkin istutuksia hetkellisesti, tulee tulevaisuudessa käyttöön suuremmat varat.

Osakaskunnalle yhdistämisestä koitua hyöty on sen verran merkittävä, että osakaskunnan on kannattavaa yhdistyä. Valtio voisi osallistua osaltaan yhdistämisten kustannuksiin, vastaten vaikka tietystä prosenttiosuudesta. Valtion rahoitus tulisi kyseeseen erityisesti toimimattomien osakaskuntien yhdistämisissä. Toimimattomien osakaskuntien kohdalla olisi tarpeen myös aktivoida osakkaita sen verran, että yhdistymisestä voitaisiin päättää.

5.3.2 Yhdistymiseen liittyvät pelot ja niiden poistaminen

Monilla osakkailla saattaa olla näkemyksenä, että osakaskuntien yhdistämisessä on kyseessä jonkun yksityisen henkilön etu ja kyseessä on jonkinlainen huijausyritys. Osakaskuntien yhdistämisen pelkoja voisi lieventää niillä asioilla, jotka tulivat tässä tutkimuksessa esille. Pelot omistuksen häviämisestä tai kalavesien ryöstöpyynnistä ovat turhia. Osakkaiden ennakkoluuloja tulisi hälventää asiallisella tiedottamisella ja mahdollisimman avoimella toiminnalla. Kalatalousneuvonnalla on suuri rooli yhdistymisien edistämässä. Mikäli yhdistämisprosessia ei ole selvitetty etukäteen riittävän tarkasti osakkaille, saattaa yhdistämistä käsittelevän osakaskuntakokouksen äänestyksessä tulla ikäviä yllätyksiä. Hyviä tiedotustapoja voisivat olla yleistajuiset kirjeet osakkaille ja kalatalousneuvojien vierailut osakaskuntien kokouksissa. Tärkeää on kuitenkin huomata, että osakuntien kokoukset tavoittavat vain murto-osan osakkaista. Tiedottaminen yhdistämisistä olisi tehtävä tavalla, joka tavoittaa isomman osan osakkaista. Kirjeillä tiedottaminen olisi tässä tapauksessa toimiva tapa. Toisena tietokanavana voitaisiin käyttää myös internetiä. Tavoitteena olisi tiedottaminen, joka poistaa ylimääräiset pelot vallan anastamisesta ja kalavähien loppumisesta. Yhdistämistä koskeva päätöksenteko tulisi tämän jälkeen tehdä sen mukaan, miten tarpeellisena tai hyödyllisenä osakkaat sen kokevat.

Kummassakaan yhdistämistapauksessa ei ilmennyt näkemyksiä, joiden mukaan vesialueen omistusarvo olisi pienentynyt tai heikentynyt. Asia nähtiin pikemminkin päinvastoin. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että vesialueen omistuksen konkreettinen arvo on noussut. Joidenkin mielestä arvo varsinaisesti ei ollut noussut, mutta sen käyttöarvo on parantunut. että Yhdistämisessä ei siis ole kyse minkäänasteisesta ”sosialisoimisesta”, vaan nimenomaisesti toiminnan järjeistämisestä ja tehostamisesta.

Haastatteluissa tuli esiin, että jotkut osakaskuntatoimijat pitivät yhdistämisiä sosialisointina, jossa anastetaan valta toisen osakaskunnan osakkailta. Pelot olivat kuitenkin näissäkin tapauksissa turhia. Tutkituissa yhdistämistapauksissa ei ollut syntynyt tunnetta vallan siirtymisestä ulkopuolisille. Päättävalta on edelleen jakautunut tasaisesti osakaskunnan osakkaille. Hallinnoitava vesialue on vain suurempi. Tasapuolinen

hoitokunnan paikkajako poisti epäilyksiä vallan siirtymisestä muualle. Nyt kun kalavedet olivat yhteisiä, niitä hoidettiinkin tasapuolisesti. Millään osapuolella ei ollut tarvetta ”vetää kotiinpäin”, sillä vesialueet olivat kaikkien käytössä tasapuolisesti.

Osakaskuntien yhdistämiseen liittyvänä keskeisimpänä pelkona on ulkopuolisten kalastajien ryntäys omille kalavesille harjoittamaan ryöstöpyyntiä. Haastatellut eivät olleet havainneet juuri mitään muutosta kalastuksessa. Haastateltavista vain yksi kertoi kokeilleensa uusia verkkopaikkoja uusilta vesialueilta. Virransalmen haastatellut kokivat, että kalavaroja alikäytettiin ja että kalastajia saisi olla enemmänkin. Kuten haastattelussa selvisi, eivät osakkaat kalastele juuri muualla kuin vanhoilla pyydyspaikoilla ja kotinsa tai mökkinsä lähistöllä. Pelot kalavähien häviämisestä yhdistämisen vuoksi ovat siis turhia. Tutkituissa osakaskunnissa yhdistämiset lähinnä paransivat kalavaroja, sillä Virransalmen osakaskunnan tapauksessa istutusmäärät olivat yhdistämisen jälkeen suurempia, jolloin saalismäärätkin kasvoivat.

Pelkona yhdistämisissä oli myös että toiminnasta katoaisi ”ihmisläheisyys”. Yhdistynyttä isoa osakaskuntaa pidettiin alussa etäisenä ja vieraana. Jotkut osakkaat olivat verranneet yhdistymistä Suomen liittymiseen Euroopan Unioniin. Osakaskunnissa pelättiin myös sitä että kun omalta kylältä oli jo viety kaikki palvelut, niin nyt vietäisiin myös osakaskunta. Samalla yhdistämisen pelättiin tuhoavan pitkiä perinteitä. Virransalmen osakaskunnassa yhdistyneillä osakaskunnilla oli noin 50 vuoden historia toiminnassaan. Osakaskunnassa kuitenkin toimittiin siten, että keskeiset aktiivit pyrkivät hälventämään edellä mainittuja pelkoja. Uusi osakaskunta koettiin kuitenkin varsin pian toimivaksi ja yhdistäminen koettiin hyvänä järkeistämistoimenpiteenä.

5.4 Toimimattomat osakaskunnat

Toimimattomat osakaskunnat ovat hankalimpia kalataloudellisen hyödyn kannalta. Niiden vesialuetta ei hoideta, eivätkä ne osallistu kalastusalueen toimintaan. Salmen ym. (2002, 29-30) tutkimuksessa havaittiin, että kalastusalueet kokivat usein pienet osakaskunnat ongelmallisiksi kalastuksen hoidon kannalta. Kalastusalueista kaksi kolmasosaa koki passiiviset osakaskunnat ongelmallisiksi kalastuksen hoidon kannalta (Salmi ym. 2002, 29-30). Myös osakaskuntakohtaisten kalastuslupien saaminen passiivisilta osakaskunnilta on hankalaa tai mahdotonta. Näiden osakaskuntien vesialueiden saaminen aktiiviseen käyttöön olisi erittäin tärkeää. Pieni osakaskunta saattaa olla osakkailleen niin vähäarvoinen, ettei sen vesialueen hoidossa ole riittävää mielekkyyttä. Haastattelussa selvisi, että osakkaiden arvostus osakkuuttaan kohtaan kasvoi yhdistämisen myötä. Yhdistäminen isompaan osakaskuntaan saattaisi edellisen perusteella aktivoida toimimattoman osakaskunnan osakkaita. Toimimattomia osakaskuntia voidaan houkuttaa yhdistymiseen sillä, että kalastusoikeudet laajenevat paljon suuremmalle vesialueelle. Toinen houkutteleva asia on se, että alueelle saataisiin yhdistämisen ansiosta kalastuksenvalvontaa, jolloin luvaton kalastus joutuisi kontrolliin. Yhdistämisillä voitaisiin siis puuttua toimimattomien osakaskuntien ongelmiin.

5.5 Kiinteistöjen rahallisen arvon nouseminen

Suuri kalastusoikeudellinen vesialue on arvokas omistajalleen. Haastattelussa selvisi, että osuus isoon yhteiseen vesialueeseen saattaa nostaa tontin arvoa. Erään haastatellun mielestä isot yhteiset vesialueet olivat tärkeitä mökkiläisille. V3 kokemuksen mukaan rantatonttien arvo nousee yhdistämisen myötä. Isoa yhteistä vesialuetta voi ainakin käyttää hyödyksi, kun mökkitonttia kaupataan ostajalle. Mökkiläisille on kalastuksessa

tärkeää, että osakaskuntien rajat eivät tule vastaan joka suunnalla. Virransalmen osakaskunnan yhdistämisessä mökkiasukkaat olivat vahvasti yhdistämisen kannalla. Yhdistämisistä voi tämän ansiosta olla suoraa taloudellista hyötyä osakkaille. Yhdistäminen on tässä mielessä erittäin kannattava toimenpide. Yhdistämiskustannukset kun menevät osakaskunnan yhteisistä rahoista ja taloudellista hyötyä tulee myös osakkaiden yksityistalouteen kiinteistön arvon nousun myötä.

KIITOKSET

Tahdon kiittää Kari Mujetta ja Pekka Vilskaa mainiosta ohjauksesta. Kimmo Olkiota kiitän aikaisemmasta tutkimusyhteistyöstä, josta oli erittäin paljon apua tämän tutkimuksen tekemisessä. Muuramen osakaskuntaa ja Virransalmen osakaskuntaa haluan kiittää osallistumisesta tähän tutkimukseen. Erityisesti tahdon kiittää vaimoani Lauraa jatkuvasta tukemisesta sekä tieteellisen kirjoittamisen opastuksesta.

KIRJALLISUUS

- Charles, A. 2001. Sustainable Fishery Systems. Blackwell Science. Fish and Aquatic Resources Series 5.
- Ehrnrooth, J. 1995. Intuitio ja analyysi. Teoksessa: Mäkelä, K. (toim.) 1995: Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hyvönen, V. 1982. Kiinteistöjärjestelmä ja kiinteistönmuodostamisoikeus. Espoo.
- Hyytinen, L. & Kupiainen, H. (toim.) 1995. Kalaveteen piirretty viiva. Kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 37.
- Kuusiniemi, K. ym. 2001. Ympäristöoikeus. Juva.
- Maa- ja metsätalousministeriö 1995. Kalavesityöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 16/1995.
- Maa- ja metsätalousministeriö 1998. Yhteisluvelainsäädäntötyöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 13/1998.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2004. Elinvoimainen maaseutu – yhteinen vastuumme. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005-2008. Hyvinkää.
- Muje, K. 1995. Kalastuskunta maaseudun ja kaupungin rajalla. Teoksessa Kalaveteen piirretty viiva. Kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 37. Mikkeli s. 151-171.
- Muje, K. 2000. Vapaa-ajan kalastuksen kehittäminen. Intressiryhmien näkökulmia Keski-Suomessa. Kala- ja riistaraportteja 175. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski.
- Muje, K. 2001. Kalastuksen paikallis- ja aluehallinto Pihlajavedellä – Vesialueen omistus ja intressiryhmien näkökulmat. Kala- ja riistaraportteja 216. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Enonkoski.
- Muje, K. & Marjomäki, T. 2005. Sustainability-related concepts and practices on Finnish lake fisheries. Teoksessa: Jalkanen, A. & Nygren, P. (toim.). Sustainable use of renewable natural resources – from principles to practices. University of Helsinki Department of Forest Ecology Publications 34.
- Muje, K. & Tonder, M. (toim.) 2002. Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Mäkelä, K. 1995. Kvalitatiivisen aineiston arviointiperusteet. Teoksessa: Mäkelä, K. (toim.), Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta, Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Määttä, T. 2002. Kalavesi kollektiivisena yksityisomistuskohdeena. Teoksessa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.), Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Nykänen, M. & Muje, K. 2005. Ammattikalastuksen uudenlaisen alueellisen säätelyjärjestelmän edellytykset sisävesillä. Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 75/2005. Maa- ja metsätalousministeriö, Tampere.
- Pitkänen, H. 1957. Kalastuskunnista saadut kokemukset. Suomen kalastuslehti 64, 39-41.
- Royce, W.F. 1996. Introduction to the Practice of Fishery Science. Academic Press.
- Salmi, J., Muje, K., Salmi, P. & Virtanen, P. 2001. Paikallinen vesialuehallinto ja muuttuva kalastus. Velkuan kalastusalueen intressiryhmien näkemyksiä. Kala- ja riistaraportteja 238.

- Salmi, J., Salmi, P. & Muje, K. 2002. Kalastuskuntien ja alueiden profiilit vuonna 1999. Valtakunnallisten postikyselyiden tuloksia. Kala- ja riistaraportteja 247.
- Tiitinen, J. 1995. Kalastusoikeuden haltija – kalastukuntalaitos. Teoksessa: Kalaveteen piirretty viiva, Kalastus ja kalastaja yhteiskunnallisten muutosten pyörteissä, Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 37, Mikkeli.
- Tonder, M. & Muje, K. 2002: Omistajien paikallisuus ja omistukseen liittyvät intressit sisävesillä. Teoksessa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.), Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Vihervuori, P. 2001. Kiinteistöt ja ympäristö; Kalatalous ja kalastus; Vesitaloushankkeet. Teoksessa: Kuusiniemi K. ym., Ympäristöoikeus, Juva.
- Vilka, P. 2002. Vesitilujärjestelyt kalavesien hallinnan kehittämisessä. Teoksessa: Muje, K. ja Tonder, M. (toim.), Vesialueiden omistus ja alueellinen hallinnointi, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki.
- Vilka, P. 2004. Vesialueiden yhdistämiset edistävät myös järvien kunnostusta. Maankäyttö, 1. Kirjapaino Uusimaa, Porvoo.

LIITTEET

Liite 1

Tässä liitteessä on teemahaastattelun runko, jota käytettiin apuna haastatteluissa. Kysymysten muoto ja järjestys vaihteli eri haastatteluiden välillä. Suluissa vahvistettuna kalataloudellisen kestävyuden osa-alueet, jota kysymys pääasiassa käsittelee.

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Kuinka kauan ollut mukana osakaskuntatoiminnassa? Kuinka kauan harjoittanut kalastusta? Onko asunut koko ikänsä alueella vai muuttanut jostakin?

Mistä ajatus yhdistämisestä tuli?

Kuka alkoi ajaa ajatusta eteenpäin?

Minkä vuoksi koitte yhdistämisen tarpeelliseksi?

Miten yhdistäminen otettiin vastaan entisessä osakaskunnassanne? Mitä perusteluita yhdistämisen vastustajilla/kyseenalaistajilla oli?

Oliko yhdistämisprosessi vaativa urakka?

Minkälaiset osuudet eri osakaskunnat saivat yhdistettäessä?

Vaikuttiko kalaveden laatu osakaskuntien tai osakkaiden saamiin osuuksiin? **(Taloudellinen kestävyys)**

Olivatko yhdistämisen kannalla eniten ne (osakaskunnat), joilla oli parhaat kalavedet jo alun perin vai ne, joilla oli huonomman laatuista kalavesiä?

Pitikö eri osakaskuntien liikutella rahaa toisilleen ennen kuin yhdistäminen onnistui? **(Institutionaalinen ja taloudellinen kestävyys)**

Olivatko yhdistämisen kustannukset mielestänne kohtuullisia? **(Taloudellinen ja institutionaalinen kestävyys)**

Miten yhdistäminen on vaikuttanut osakaskunnan talouteen?

Onko toimintapääomassa tapahtunut muutosta? **(Institutionaalinen ja taloudellinen kestävyys)**

Onko yhdistäminen vaikuttanut kylätoimintaan tai muuttanut kylän sosiaalisia asetelmia? Onko osakaskunnan yhdistäminen laajentanut osakkaiden sosiaalista verkostoa? **(Sosiaalinen kestävyys)**

Onko ollut yhteistoimintaa esimerkiksi kyläyhdistyksien kanssa ja onko osakaskuntien yhdistämisellä ollut vaikutusta siihen? **(Institutionaalinen ja sosiaalinen kestävyys)**

Onko osakaskunnan toiminnassa mukana ei-paikallisia osakkaita? Oletteko yrittäneet saada ei-paikallisia osakkaita toimintaan mukaan? Kuinka osakaskunnassa suhtaudutaan ei-paikallisiin osakkaisiin? Onko yhdistäminen aktivoinut ei-paikallisia mukaan kokouksiin? **(Sosiaalinen ja institutionaalinen kestävyys)**

Onko yhdistäminen vaikuttanut osakaskuntatoiminnan ylläpitämiseen jollakin tavalla? Pitävätkö samat osakkaat yllä osakaskuntatoimintaa kuin ennenkin vai onko osakaskuntatoimintaan tullut uusia jäseniä? Lopettivatko jotkut vanhat aktiivit toimintansa? Onko osakaskuntatoimintaan kuluva aika muuttunut yhdistämisen jälkeen? **(Institutionaalinen ja sosiaalinen kestävyys)**

Näkyvätkö vanhat osakaskunnat vielä jossakin määrin yhdistetyssä osakaskunnassa?

(esim. vakiokalastuspaikat, vanhoja rajoja ei ehkä ylitetä kalastuksessa...?)
(Taloudellinen, ekologinen ja institutionaalinen kestävyys)

Onko yhdistäminen vaikuttanut vesistön kalastusmäärään tai laatuun? Entä omaan kalastukseenne? Merkitkää karttaan, missä alueilla kalastelitte ennen yhdistämistä ja missä yhdistämisen jälkeen. (Aktiivinen ja passiivinen kalastus) **(Taloudellinen kestävyys)**

Onko kotitarvekalastuksen saalisvarmuus kasvanut? Pystyykö pyydyksiä siirtämään paremmin vuodenaikojen vaihtelun mukaan? **(Taloudellinen kestävyys)**

Onko kalastuksenvalvonta helpottunut? Onko kalastuksenvalvonnan määrä muuttunut? **(Institutionaalinen kestävyys)**

Onko vesialuetta hoidettu eri tavalla yhdistämisen jälkeen? Tekikö uusi osakaskunta jotakin päätöksiä, joita ei pystytty aiemmin tekemään? **(Ekologinen, taloudellinen ja institutionaalinen kestävyys)**

Onko yhdistämisestä ollut jotakin haittaa tai hyötyä?

Miten arvioisitte osakkuuden (vesialueen omistamisen) merkitystä uudessa osakaskunnassa vrt. vanhaan? **(Taloudellinen kestävyys)**

Oliko teillä osuuksia useammassa entisessä osakaskunnassa? Oliko joillakin aktiiveilla osuuksia useammissa osakaskunnissa yhdistetyistä osakaskunnista?

Onko yhdistäminen vaikuttanut osakaskunnan toimintaan kalastusalueessa ja sen kokouksissa? **(Institutionaalinen kestävyys)**

Onko kalastusalueen kokouksissa ollut kiinnostusta yhdistämisistä kohtaan?

Onko osakaskunnasta kuulunut mielipiteitä yhdistämisestä?

Olisiko osakaskunnasta heti pitänyt tehdä isompi? Kuinka iso osakaskunta olisi mielestänne hyvä? **(Taloudellinen, ekologinen, sosiaalinen ja institutionaalinen kestävyys)**

Onko suunnitelmissa yhdistää osakaskuntaan lisää osakaskuntia?

Voisitko antaa kouluarvosanan yhdistämisen onnistumiselle?